

**СПЕЦИФИКАЦИЈА ЗА РЕГИСТРОВАЊЕ ГЕОГРАФСКЕ ОЗНАКЕ
„ПРОЛОМ БАЊА“**

**Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“
Пролом Бања**

Јули 2025. год.

САДРЖАЈ

Подаци о подносиоцу пријаве за регистровање географске ознаке „Пролом Бања“ и лицу које га представља	1.
Лица која су учествовала у изради спецификације	1.
Увод	2.
Контрола рада	3.
Опис географског подручја	4.
Границе подручја Пролом Бања и мапа	4.
Пролом Бања	4.
Насеља	8.
Хидрологија	8.
Површинске воде	9.
Подземне воде	9.
Геолошки састав земљишта	10.
Клима	11.
Климатске карактеристике шире околине Пролом Бање	13.
Температура ваздуха	13.
Месечне суме падавина	13.
Флора и фауна	14.
Специфичне карактеристике	15.
Природни фактори који проузрокују специфичне карактеристике, квалитет или репутацију услуга	15.
Термалне олигоминералне воде Пролом Бање	16.
Особине Пролом воде	17.
Индикације за употребу Пролом воде	19.
Спољашња примена Пролом воде	20.
Перорална примена Пролом воде	22.
Лековито Пролом блато	22.
Људски фактори који проузрокују специфичне карактеристике	
Квалитет или репутацију услуга у питању	23.
Исхрана пацијената и хигијена	24.
Смештај	27.
Пролом пиво	27.
Манифестације	23.
Културно – историјске одлике	27.
Географски фактори који проузрокују специфичне карактеристике, квалитет или стечену репутацију услуга	29.
Пружање услуга у Специјалној болници за рехабилитацију	
„Пролом Бања“ (лекарска служба)	32.
Програм за лечење бубрега и мокраћних путева	33.

Програм за лечење реуматизма	34.
Програм за лечење кожних обољења	37.
Програм за лечење гастроентеролошких обољења	37.
Лабораторија	37.
Хидротерапија	38.
Блатна терапија	38..
Физикална терапија	39.
Дијетална исхрана	41.
Додатне медицинске процедуре	45.
Спорт и рекреација	51.
Стазе здравља	52.
Шумски wellness	56.
Резултати балнеотерапије у Пролом Бањи	57.
Списак студија о лековитом утицају Пролом воде	60.
Одредбе о начину обележавања услуга	61.
Одредбе о условима под којим се може користити географскаж ознака „Пролом Бања“	61.
Одредбе о правима и обавезама овлашћених корисника географске ознаке „ Пролом Бања“	62.
Прилози	63.

I

1. ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ПРИЈАВЕ ЗА РЕГИСТРОВАЊЕ ГЕОГРАФСКЕ ОЗНАКЕ „ПРОЛОМ БАЊА“ И ЛИЦУ КОЈЕ ГА ПРЕДСТАВЉА

Подносилац пријаве је Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ из Пролом Бање бб, здравствена установа у приватној својини, МБ 17654772, ПИБ 104363123, основана 09.03.2006. године. Оснивач је Акционарско друштво за природна лечилишта, туризам, угоститељство и производњу „Планинка“ из Куршумлије, Косовска 38.

На основу решења Агенције за привредне регистре, којим је Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ уписана у Регистар здравствених установа, лице овлашћено за заступање“ је директор Жарко Ђурић.

Лице које је овлашћено да заступа Специјалну болницу за рехабилитацију „Пролом Бања“ пред Заводом за интелектуалну својину је Снежана Павловић, дипломирани правник са положеним правосудним испитом из Београда, ул. Дунавски кеј бр. 3, са пуномоћјем у прилогу пријаве за регистровање ове географске ознаке.

2. ЛИЦА КОЈА СУ СУ УЧЕСТВОВАЛА У ИЗРАДИ СПЕЦИФИКАЦИЈЕ

Иван Раичевић, Генерални директор АД „Планинка“, Куршумлија

Жарко Ђурић, Директор Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“ из Пролом Бање

Снежана Павловић, Извршни директор АД „Планинка“, дипл. правник, пуномоћник

Златко Вељовић, Помоћник директора Организационе јединице „Пролом Бања“ у оквиру Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“

Др Богуљуб Степановић, Заменик директора за здравствену делатност Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“

Др Горан Јанковић, лекар специјалиста физикалне медицине Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“

Др Милица Степановић, лекар специјалиста дерматолог Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“

II

3. УВОД

Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ (МБ 17654772) покреће поступак за регистровање географске ознаке „Пролом Бања“ за пружање здравствених услуга које се односе на специјалистичко-консултативну, стационарну и превентивну здравствену делатност у области физикалне медицине и рехабилитације оболелих од дегеративних облика реуматизма, болести бубрега, болести органа за варење и кожных болести, на основу чл. 2. и 4. Закона о ознакама географског порекла („Сл. Гласник РС“, бр. 18/2010).

Једини оснивач здравствене установе - Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“ из Пролом Бање је Акционарско друштво за природна лечилишта, туризам, угоститељство и производњу „Планинка“ из Куршумлије, ул. Косовска бр. 44., (МБ 07108079) чија је делатност из шифре 1107 - Производња освежавајућих пића, минералне воде и остале флаширане воде односно бави се флаширањем „Пролом воде“. СБ Пролом Бања основана је 09.03.2006. године. Обзиром да су, акционарско друштво непосредно а здравствена установа посредно у приватној својини, Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ није обухваћена Планом мреже здравствених установа што значи да не стиче приходе од Републичког фонда за здравствено осигурање тако да самостално стиче приходе на тржишту.

Приликом оснивања Завода за рехабилитацију „Пролом Бања“, издвајањем из састава АД „Планинка“, Министарство здравља – Одељење здравствене инспекције донело је решење број 511-01-23/2005-02, којим је одобрило почетак рада здравствене установе, која је у свом саставу имала објекте у Пролом Бањи и Луковској Бањи а пословала је под јединственим називом Завод за рехабилитацију „Пролом Бања“.

Ова здравствена установа је 2009. године стекла виши статус – статус специјалне болнице за рехабилитацију под називом Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“. Решењем Одељења здравствене инспекције број 511-01-00032/2009-02 од 02.09.2009. године утврђено је да су испуњени услови за рад ове здравствене установе у статусу специјалне болнице која је наставила да обавља здравствену делатност у објектима у Луковској Бањи и Пролом Бањи а према индикацијама утврђеним у првом решењу Министарства здравља..

Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“, од оснивања у свом саставу има две радне јединице: „Пролом Бању“ и „Луковску Бању“.

АД Планинка је купила комплекс Куршумлијска Бања, реновирала објекат ранијег хотела „Жубор“ и пренела га на управљање СБ Пролом Бања почетком 2023.године. Према последњим изменама Статута од 10.10.2022. године, ова здравствена установа има три организационе јединице и то две постојеће и новоосновану „Куршумлијску Бању“.

Ове организационе јединице немају статус правног лица и обављају здравствену делатност у саставу постојеће здравствене установе, као радне и обрачунске јединице. Директор Специјалне болнице и помоћници директора организационих јединица воде оперативне послове. Заменик директора за здравствену делатност Специјалне болнице „Пролом Бања“ је доктор медицине и стара се о организовању и обављању здравствене делатности.

Здравствена делатност из шифре 86.10 – Делатност болнице је основна делатност. Поред тога Специјална болница „Пролом Бања“ има регистроване делатности из шифре: 55.10 Хотели, сличан смештај и 47.11 Трговина на мало у неспецијализованим продавницама, претежно храном и др. Поред ових делатности Специјална болница обавља и лабораторијску и другу дијагностику на основу Закона о здравственој заштити.

Специјална болница може да примењује и комплементарну и алтернативну медицину у превенцији, дијагностици, процени, лечењу и рехабилитацији, сагласно законским прописима.

4. КОНТРОЛА РАДА

Екстерну контролу обављања здравствене делатности Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“ врши Министарство здравља РС – Сектор здравствене инспекције. Контрола обухвата периодичну проверу испуњености услова за обављање здравствене делатности у погледу објеката, опреме а посебно кадрова (лиценце медицинског особља, сагласност за рад дужи од пуног радног времена, услови рада и заштита и безбедност на раду), радно време и др.

Пролом вода се користи у терапијске сврхе за пиће и за купање па редовне анализе Пролом воде обавља Институт за јавно здравље Ниш, Центар за хигијену и хуману екологију.

Унутар Специјалне болнице, по Закону о здравственој заштити, образовани су стручни органи здравствене установе: Стручни савет; Етички одбор и Комисија за унапређење квалитета рада као и Комисија за заштиту од интрахоспиталних инфекција

Обзиром да је директор Специјалне болнице економиста, односно није здравствене струке, организацију и контролу рада у овом домену врши Заменик директора за здравствену делатност, доктор медицине Богољуб Степановић. Извршни орган је Надзорни одбор и он врши надзор над радом Специјалне болнице и о томе подноси извештаје оснивачу.

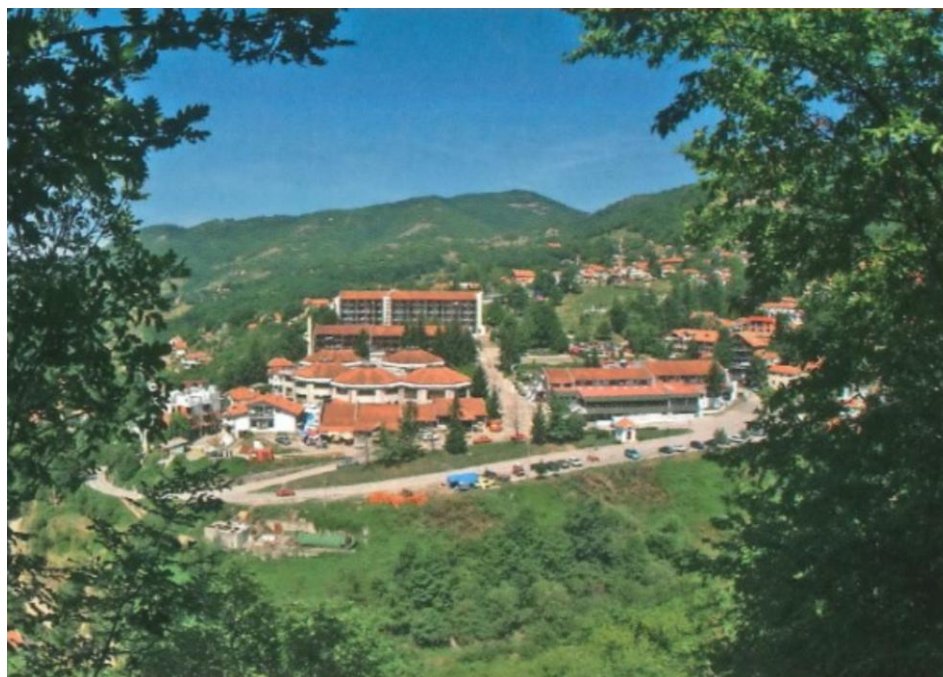
АД „Планинка“, као једини оснивач, врши контролу рада и управљање преко својих органа, Одбора директора и Скупштине акционарског друштва.

5. ОПИС ГЕОГРАФСКОГ ПОДРУЧЈА

Топлички регион налази се на југу Србије а добио је име по бројним изворима топле воде који су откривени пре много векова. Недалеко од Куршумлије, у радијусу од око 50 км, налазе се Луковска Бања, Пролом Бања и Куршумлијска Бања.

5.1. Пролом Бања

ПРОЛОМ БАЊА се налази на крајњем југоистоку општине Куршумлија, у некадашњем вулканском планинском крају, на јужним падинама планине Соколовице, на 598м надморске висине. Смештена је у Проломбањској котлини, између планина Соколовице (1050 м) на северу, Арбанашке (1109 м) на североистоку, Радана (1409 м) на истоку, Проломске планине (1104 м) на југу и Мејанске планине (943 м) на југозападу. Од општине Куршумлија удаљена је 23 км.

Пролом Бања - панорама

Пролом Бања се налази на десној обали Проломске реке. Околина бање обилује густим, сеновитим шумама и бујном вегетацијом. Због оштрог планинског ваздуха, интензитета сунчаних зрака, поготову због дејства ултраљубичастих зрака, са својим бактерицидним дејствима, има предности у односу на друге бање на другим односно нижим надморским висинама.¹

5.1.1.

Границе подручја Пролом бања и мапа подручја

Подручје „Пролом бање“ – Куршумлија обухвата простор у површини од око 118 хектара. Простире се већим делом на подручје К.О. Пролом и мањим делом на подручје К.О. Велико Пупавце.

Северна граница подручја:

Северна граница почиње од тромеђе катастарских парцела бр. 1208, 1215 и 1219 КО Велико Пупавце затим граница наставља на исток северном границом парцеле 1219 (некатегорисна пут) све до тромеђе парцела 1219, 1473/1 и 496 све КО Велико пупавце, затим наставља на исток северном границом парцеле 1473/1 (међном линијом са парцелама 496, 497, 492, 478/6, 478/2, 478/4, 478/3, 491, 1472, 458, 456/1) све до тромеђе парцела 1473/1, 453/1 и 455, наставља даље јужном границом парцеле 455 међном линијом са парцелама 453/1 и 450/1, и наставља на исток северном границом парцеле 450/1 све до границе катастарских општина Велико Пупавце и Пролом. Линија подручја скреће на југ западном границом парцеле 1266 КО Пролом, затим наставља северном границом кат. парцеле 1267 и јужним границама парцела 1266, 1265, 1264, 1263/1, 1263/2, 1262, 1261, затим сече парцелу 2260 до парцел 1560 и наставља на север западним границама парцела 1560, 1559, 2265 до тромеђе парцела 2260, 1268/1 и 2265, одакле се креће на исток северном границом парцеле 2265 (улица солунска) и јужним границама парцела 1268/1, 1279/2, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1472, 1471, 1470, 1469, 1468, 1464, 1463, 1462, 1455, 1454 све до тромеђе парцела 2265, 1453 и 1451, затим наставља јужном границом парцеле 1453, сече парцелу пута бр. 2264 између кат.парцела 1452 и 1453 и наставља границом између парцела 1453 и 1434, одакле иде на север западном границом парцеле 1713, међном линијом између парцела 1415 и 1713, западном границом парцеле 1414 и даље наставља на исток јужном границом парцеле 1414 све до тромеђе парцела 1414, 1412 и 2263, наставља даље на југ источном границом парцеле 1412, затим сече парцелу 2263 до међне тачке са парцелама 1410 и 2261 одакле наставља на исток северном границом парцеле 1410, 1407/2, јужном границом парцеле 1374 (међном линијом са 1407/3) затим сече парцелу 1374 до међне

¹ „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Куршумлија, 2017

тачке парцела 1366 и 1377 и наставља даље на исток јужном границом парцеле 1366 до тромеђе парцела 2262, 1366 и 1377, затим северном границом парцеле 2262 поред парцела 1366, 1364, 1363, 1362/1, западном и јужном границом парцеле 1362/2 до тромеђе парцела 1362/2, 1804 КО Пролом и кат. парцеле 111/14 КО Власово.

Источна граница:

Наставља се ка југу од тромеђе парцела 1362/2, 1804 КО Пролом и кат. парцеле 111/14 КО Власово северном регулацијом пута Пролом-Космача, источним границама парцела 1826, 1827/1, 1829 и 1837 и даље источном регулацијом постојећег пута на к.п.бр. 2272, источним границама к.п.бр.1861, 1862, 1864, 1865 и 1869, затим сече пут парцела 2274 између парцела 1869 и 1870 и наставља на југ границом између парцела 1870 и 1871, затим сече парцелу 2257 до тромеђе парцела 1882/1, 1882/2 и 2257.

Јужна граница:

Од тромеђе парцела 1882/1, 1882/2 и 2257 креће на запад јужном границом парцеле 2257 до тромеђе парцела 293/1, 2257 и 1883/1, затим наставља јужном границом парцела 1883/1, 1883/2, 1889, 1890, 1896, 1895 до границе са парцелом 2257 (проломска река) и наставља њеном јужном регулацијом кат.парцела 2257 до кат.парцеле 2214, затим се креће источном границом кат.парцеле 2214 до тромеђе парцела 2215, 2214 и 265/1, затим иде на запад северном границом парцеле 2215, 2224, 2226, 2256, 2253, затим источном, јужном и западном границом парцеле 2254 одакле наставља јужном границом парцеле 2275 до тачне са координатама (4766709; 7532593) одакле сече кат.парцелу 2275 до тромеђе парцела 191/1, 2176/3 и 2275 и наставља западним границама к.п.бр. 2176/3 и 2175 све у КО Пролом, даље наставља у правцу исток-запад границом између КО Пролом и КО Велико Пупавце (јужним границама к.п.бр. 1370, 1371, 1374/1, 1379, 1385, 1386, 1387, 1390, 1396, 1397), затим наставља јужном границом к.п.бр. 1397, сече к.п.бр. 1398- атарски пут, и даље иде јужним границама к.п.бр.1400,1403, 1404, 1406/2, 1405, источном границом к.п.бр.1414 (атарски пут), затим сече к.п.бр.1414, даље јужном границом к.п.бр. 1410 (поток), делом јужне границе к.п.бр.1481/1 (Пролом река), сече к.п.бр.1481/1, јужном границом к.п.бр.1086 и сече к.п.бр. 1086 и 1480/1 (државни пут ПА реда број 228 Рударе-Пролом-Гајтан-Негосавље) све у КО Велико Пупавце.

Западна граница:

Граница почиње од преломне тачке са координатама (4766205,43; 7531272,38) и иде правцем правцем југ-север северном границом парцеле 1480/1 (државни пут), западним границама парцела 1178, 1177, 1176, 1169/4, сече парцелу бр.1174/3, затим иде јужном и западном границом к.п.бр.1171/6, западним границама парцела 1171/2 и 1171/5, сече парцелу 1169/1, наставља северном границом к.п.бр.1184, западном границом к.п.бр.1186 и 1190 (атарски пут) све до тромеђе к.п.бр.1190, 1189 и 1473/1,

наставља западном границом к.п.бр.1473/1 (атарски пут) до тромеђе к.п.бр.1473/1, 1221 и 11220, даље иде западним границама к.п.бр.1221, 1209 до тромеђе катастарских парцела бр. 1208, 1215 и 1219 КО Велико Пупавце .

Подручје ПРОЛОМ БАЊЕ је окружено Парком природе „Радан“ што се види на овој мапи. Парк природе је под специјалним режимом заштите. Уредбом Владе о проглашењу Парка природе „Радан“, („Службени гласник“ бр. 91/2017 од 10.10.2017. године), био је обухваћен и локалит под називом Пролом Бања али је касније донетом Уредбом о проглашењу Парка природе Радан ("Сл. гласник РС", бр. 4/2024) ово подручје изузето из парка природе, тако да обухвата подручје наведеним описом

граница. Спољне границе на овој мапи означавају границе Парка природе РАДАН а унутрашње границе означавају подручје ПРОЛОМ БАЊЕ, које треба да буде обухваћено траженим обликом заштите односно географским пореклом.

5.2. Насеља

Подручје Пролом Бање у оквиру наведених граница обухвата насељена места и то Село Пролом и село Велико Пупавце и заселак Вуковићи, у атару села Велико Пупавце.

Село Пролом се налази на око 1км јужно од Пролом Бање. Главни део села Пролом сместио се на релативно заравњеном земљишту североисточно и северозападно од Ђиновића косе (871м) на 710-755м н.в. Заселак Жута бара је западније, на нижем земљишту, између 625 и 675м н.в.

Велико Пупавце чине Горње село и Доње село. Налази се 1-3км западно од Пролом Бање. Најисточније куће Вуковића су веома близу последњих кућа бањског насеља. Насеље је је размештено на јужним падинама планине Соколовице, углавном између виса Бандера (1.021м) и Проломске реке. Куће Горњег села су смештене у изворишном делу Пупавачке реке, на обе долинске стране, на висини 760 до 920м. Куће Доњег села су претежно у изворишном делу потока Саставци, који постаје од три јача извора, али је периодичан ток, на висинама од 610 до 735м.

Заселак Вуковићи се налази на коси између Вуковског и Дукићког потока, између 600м н.в. Насеље Власово данас обухвата и засеоке, Бубањ, Власа, Бачије и Кокановићи. Главни део насеља је по настанку најстарији.

Сви засеоци су на великој надморској висини: Бачије на 730-890м, Кокановићи на 800-820м, Власе на 950-1010м, Бубан на 970-1000м и главни део насеља Власова на 970-1050м. До свих ових заселака може се доћи из Пролом Бање сеоским, односно шумским путевима. Село Механе налази се око некадашње друмске механе на путу што је од Прокупља водио преко планине Соколовице и Пупавца, уз жутобарску косу и даље ка Купинову, Трпези, Лабу и Косову. Ови засеоци су делимично обухваћени границом географског подручја за које се тражи заштита. Сеоске куће су размештене у више група на релативно заравњеном билу Мајанске планине, између 750 и 810м н.в. До села Механе из Пролом Бање може се доћи сеоским путевима преко села Пролома или долинама Проломске реке за око сат ипо лаганим пешачењем, раздаљина износи 4,5 до 6,5 км. Насеље Лубница се налази у долини Проломске реке, при њеном ушћу у реку Косаницу. У дну долине је Мала Лубница на 410-470м н.в., а испод

Лубничког вуса, на десној обали Косанице Велика Лубница, између 510 и 590м н.в. Мала Лубница је на путу Пролом Бања – Рударе на око 7 километара.²

Пролом Бања је асфалтним путем до Рудара, у дужини од 11 км повезана са магистралним путем Ниш – Приштина и железничком пругом Ниш – Куршумлија – Косово Поље – Пећ. До Пролом Бање се долази директним аутобуским линијама из Куршумлије (21,3км), Прокупља (59 км), Ниша (90 км), Крушевца (98 км), Алексинца (121 км), Београда (290 км преко Крушевца, 322 км преко Ниша) и Новог Сада (368 км).

5.3. Хидрологија

На подручју Пролом Бање и њене околине доминирају бројни извори, потоци и реке које припадају сливу река Косанице и Топлице. Главни водоток је Проломска река, која постаје од више извора и потока на Радан планини, а улива се код Рудара у Косаницу.

Од хидролошких специфичности на Радану се издваја врло ретка хидрографска појава, бифуркација на реци Деливоде и водопад на Боринској реци висине 8 м. Такође, специфичан је и водопад на Продановом потоку. Вода се обрушава са висине од 6 метара. Овај поток се налази на јужним падинама планине Соколовице.

5.3.1. Површинске воде

Проломска река на чијој се десној страни налази Пролом Бања, извире у Радан планини и формирана је од више мањих извора, од којих је најпознатији Троглав. Важније притоке са леве стране су су: Дубоки, Крижов, Јазавички поток. Жута бара, Жути и Механски поток, а са десне: Власовска река, Кокановички, Проданов, Бечијски, Алексин, Равички, Бисићки, Дубоки, Вуковићки поток, Саставци и Пупавичка река. Сви извори на десној обали Проломске реке су базни, а са леве стране се јављају и извори киселе воде, што представља својеврсни куриозитет.

Проломска река се улива у Косаницу код Мале Лубнице, засеока Рудара. Водостај воде зависи од годишњег доба, од падавина и температуре. У Косаницу из Проломске реке отиче у просеку око 500 литара у секунди. Проломска река је дуга 23 км. Она је чиста и незагађена, погодна за водоснабдевање, рекреацију и риболов.

² „Чудотворне лековите воде Пролом Бање“ аутори: Др Миливоје М. Мађејка и Радован М. Танасковић, Београд, 1994.год

У околини Пролом Бање има и више језера, која нису испуњена водом током целе године и која често нису уцртана на картама. Највеће је Радојичино језеро, на Соколовици, затим Проломско језеро, Бачијско језеро, језеро испод Соколовог крша. Највише воде имају крајем зиме, када се отапају снегови, а крајем лета више личе на ливаду него на језеро. Проломско језеро је на 3,1 км источно од Пролом Бање. Вода језера отиче према Кокановићком потоку. Језеро је обрасло трском и шеваром. У њему се ствара тресет од кога се може правити лековито блато.

5.3.2. Подземне воде

У Пролом Бањи постоје два развијена изворишта топле воде, међусобно удаљена око 950 метара.

Источно или главно извориште је у центру бањског насеља и чине га шест бушотина чија је издашност 4,5 л/с воде а температура од 30 до 33,8 °С.

Западно извориште или “Пупавци” је у долини Дубоког потока у засеоку Вуковићи, у атару села Велико Пупавце, а представља га бушотина Б-5 чија је издашност око 6,5 л/с воде, а температуре 30,5 °С. Термална вода из бушотине Б-5 цевима и специјалним пумпама се спроводи до резервоара у центру Бање, одакле се користи у разне сврхе (за разне бањске поступке у купатилима, за пуњење рекреационо-рехабилитационог базена, за пиће и др).

То су азотне, средње алкалне, ниско минерализоване, натријум хидрокарбонатне, силицијумске хипотерме. Лековите воде Пролом Бање припадају врло ретким водама високих балнеолошких вредности, које пружају могућности за веома широке индикације.³

5.4. Геолошки састав земљишта

Терен око Проломске Бање састављен је од старих кристалних шкриљаца, који су саставни део родопске масе. Шкриљци су пробијени изливима гранита, андезита и дацита. Њихова ерупција и изливање лаве је из периода после креде, а чине део тзв. Лецког еруптивног масива. Вулканска активност је престала пре плиоцена. Поствулканске појаве, паре, гасови и хидротермални раствори дали су пропилисане андезите, а касније незнатне наслаге језерског и речних наноса.

³ „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Куршумлија, 2017

Крајем миоцена основни кристаласти терен је просечен многобројним пукотинама, услед чега је дошло до спуштања терена дуж раседних линија и настанка Проломбањске котлине, а јужније пукотине су омогућиле Проломској реци за усецање долине. Десне притоке Проломске реке, као Бачијски, Алексин, Равићки (Бањски), Бисићки, Дубоки, Дукићки и Вуковићки поток, пратећи продубљивање Проломске реке, и саме су усецале своје нешто плиће долине по некадашње котлинском дну. Главни расед је нешто северније од долине Проломске реке, пружа се на правцу западсеверозапад – истокјугоисток и представља главну термалну линију бањски извора.

Вулканске активности учиниле су да је земљиште које се копа ради прераде у медицинско блато високоминерализовано, чиме је добило лековити састав са благотворним дејством на људски организам и користи се у терапијске сврхе.

Резултат вулканске активности су све околне планине и бројна купаста узвишења. Њихови врхови су покривени бујним ливадама или су обрасли ситнијом и крупнијом шумом. Падине су прекривене вулканским туфом и распаднутим материјалом, па је земљиште веома плодно. Дејством спољашњих сила кратери некадашњих вулкана су разорени.

Пролом Бању окружују планине Соколовица и Радан планина са својим вулканским купама (Арбанашка планина, Соколовац, Соколов вис или Ђак планина, Проломска планина и Мејанска планина).⁴

5.5. Клима

Према наводима проф. Др Миливоја М. Мађејке, редовног професора на Факултету за интернационални менџмент у Београду и рођеног Топличанина, који добро познаје овај крај, на образовање поднебља Пролом Бање и околине највећи утицај имају простране копнене и водене површине, које су веома удаљене. Атлански океан, врши велики утицај на климу и време изнад бање, посредством ваздушних маса, које се изнад њега формирају и крећу у циклусима; то се осећа преко падавина у бањи. Полупустињске и пустињске области северне Африке и југозападне Азије, посредством континенталних тропских ваздушних маса, често у току лета утичу на време изнад Пролом Бање, условљавајући врло топло и суво време. Слично зими хладне ваздушне масе које се образују изнад Арктика и руских низија, преселе се за извесно време на Балканско полуострво, па настају велике хладноће.

⁴ „Чудотворне лековите воде Пролом Бање“ аутори: др Миливоје М. Мађејка и Радован М. Танасковић, Београд, 1994. год.

Од локалних фактора на поднебље Пролом Бање највише утиче надморска висина (550-700м), висина и правац пружања планина и долина, различите врсте подлоге (шуме и ливаде, њиве и воћњаци, стеновите и водене површине) и топлота из Земљине унутрашњости.

Окруженост бање планинама средње висине даје јој особине поднебља нешто виших места. То се нарочито одражава лети, у данима када су температуре ваздуха изузетно високе; тада су вечери, а нарочито јутра прилично свежи, пошто ваздух стално долази са околних висова према котлинско-долинском дну. То је значајна предност бањског климата у односу на места у панонској низији и осталим нижим крајевима и њена највећа здравствена рекреативна вредност.

Због надморске висине, ваздушни притисак је нижи, ваздух разређен, па је изражено корисно деловање ултраљубичастих зрака на организам човека, тј. појачана је пигментација (овде се брже поцрни него на мору или у било којем месту на мањој надморској висини).

Услед сниженог ваздушног притиска, мања је количина кисеоника у јединици запремине ваздуха, што подстиче рад органа за дисање. Ваздух се удише чешће и дубљим удисајима, појачава се рад срца и убрзава струјање крви до најудаљенијих ћелија у људском организму, а то се даље одражава на друге системе и органе.

Већа надморска висина бање значи да су струјања ваздуха учесталија и бржа, али постојана. **Кретање ваздуха делује тако на људски организам, што му стално односи топлоту са откривених делова површине коже, а да би овај надокнадио изгубљену топлоту, појачава се апетит и активирају метаболитски процеси, као и остали системи у организму.**

Близина шума делује умирујуће на нервни систем и чула.

За подручје Пролом Бање може се рећи да је „умерено-континентална са одликама субалпског“.

Услед разређености и чистоте ваздуха (смањена количина честица прашине, дима и разних примеса индустрије, рударства и аутомобилског саобраћаја), атмосфера је прозачнија, бистрија, а небески свод интензивно плаве боје, па се стиче утисак да су Месец, Сунце и остала небеска тела „ближе“ и јасније се виде.⁵

⁵ „Чудотворне лековите воде Пролом Бање“ Др Миливоје М. Мађејка и Радован М. Танасковић

5.5.1. Климатске карактеристике шире околине Пролом Бање

Шира околина Пролом бање одликује се типичном брдско-планинском климом, са јасно изражена сва четири годишња доба. Зиме су углавном дуге, са доста снега, а у току лета су чести пљускови, тако да се може рећи да су са становишта прихрањивања издани подземних вода, климатски услови доста повољни. Расположиви подаци о климатским карактеристикама (температури ваздуха и падавинама) коришћени су за метеоролошку станицу Куршумлија, пошто је то најближа станица подручју истраживања са одговарајућим мерењима⁶.

5.5.2. Температура ваздуха

Према подацима РХМЗ-а са метеоролошке станице Куршумлија за период 1991 – 2014. год. просечна годишња температура ваздуха је 10.6 °С. Најтоплији месец је јул са 20.6 °С док је јануар најхладнији са просечном температуром 0.3 °С. Најнижа вредност средње месечне температуре ваздуха измерена је у јануару 2000. год. и износила је - 3.6 °С. Највиша вредност средње месечне температуре ваздуха измерена је у јулу 2012. год. и износила је 24.5 °С. Приликом коришћења датих података свакако треба узети у обзир то да се Куршумлија налази на надморској висини од 380 м, а Пролом Бања на 640 м, што повлачи нешто ниже вредности средњих месечних температура.⁷

5.5.3. Месечне суме падавина

Месечне суме падавина су несумњиво врло важан податак за оцену климатских карактеристика Пролом Бање. Подаци се односе за кишомерну станицу Куршумлија, чија је надморска висина 380 м, за период од 1991 – 2014. године за слив: ТОПЛИЦА, пошто је то најближа станица подручју истраживања са одговарајућим мерењима. Средња виша годишња сума падвина за климатолошку станицу Куршумлија износи 653.6 мм а годишње суме падавина се крећу у интервалу од 403.9 мм 2011. год. до 968.3 мм у 2014. години.

Месечне суме падавина (мм) на метеоролошкој станици Куршумлија су: најнижа вредност месечне суме падавина (у периоду од 1991 – 2014. год.) забележена је у октбру 1995. године, који је био без падавина. Осим тога практично за сваки месец се неке

⁶ „Клима и њен здравствени значај у бањама Србије“, Др Миливоје М. Маћејка, Београд 2003.год.

⁷ За температуре ваздуха коришћени су подаци РХМЗ-а за период од 1991 - 2014. год. из „III Елабората о резервама изворишта термоминералних вода “Пролом Бања” (БУНАРИ Б-3, Б-4 И Б-5), ИЗДАН д.о.о. Београд, јун 2016.год.

године у овом периоду јавља врло ниска вредност суме падавина (0.4 – 12.6 мм), што указује на нестабилност овог елемента климатских карактеристика током године. Највиша вредност месечне суме падавина на поменутој к.с. забележена је јула 1994. године и износила је 182.9 мм. Такође, треба поменути да за сваки месец, изузев фебруара, максимум суме падавина прелази 100 мм, а важна је и чињеница да су средње месечне суме падавина за посматрани период углавном уједначене, што говори о равномерном распореду падавина у току године.

Овакве климатске карактеристике имају несумњив утицај на подземне воде.⁸

5.5.4. Флора и фауна (заштићена природна добра)

Посебну заштиту флоре и фауне има много шире подручје од Пролом Бање која је окружена Парком природе “Радан” који се налази на територијама општина Куршумлија, Бојник, Лебане, Медвеђа и Прокупље.

У поменутом Парку природе “Радан“ па самим тим и на подручју Пролом Бање се налазе шумска станишта на прелазу између котлина и брдско-планинских терена на дисецираном рељефу са конадима андезитских стена рефугијалног карактера, од појаса заједница врбе и тополе (*Salici-Populetum albae*), климазоналних заједница сладуна и цера (*Quercetum farnetto-cerris*), термофилних китњаковових заједница (*Quercetum montanum moesiacum*), китњаково-грабових заједница (*Quercus-Carpinetum serbicum*), мезофилних букове шуме (*Fagetum montanum moesiacum*), реликтних полидоминантних и осиромашених шумских заједница са мечјом леском (*Corylus colurna* L.) и кавкаском липом (*Tilia caucasica* Rupr.) и заједница јавора и граба (*Aceri-Carpinetum betuli*) у контактном делу између храстовог и буковог појаса; станишта и популације дивље флоре (751 биљном врстом), а посебно мезијских ендемита (*Pulsatilla montana* ssp. *Bulgarica*, *Pastinaca hirsuta*, *Armeria rumelica* и *Sedum stefco*); станишта и популација дивље фауне, посебно птица (црна рода, орао кликташ, сури орао, патуљаста орао, сиви соко, предавац, буљина, легањ), сисара (ендемичне врсте македонске волухарице и шареног твора), риба (поточна пастрмка, двопругаста уклија, поточна мрена, кркуша, клен, вијун и греч), водоземаца и гмизаваца; карактеристичних природних предела и културно-историјског наслеђа специфичног по времену настанка, степену очуваности и културној вредности.⁹

⁸ За месечне суме падавина коришћени су подаци РХМЗ-а за период од 1991 - 2014. год. Из „III Елабората о резервама изворишта термоминералних вода “ПРОЛОМ БАЊА” (БУНАРИ Б-3, Б-4 и Б-5), ИЗДАН д.о.о. Београд, јун 2016.год.

⁹ Уредба о проглашењу Парка природе „Радан“ („Службени гласник“бр. 4/2024 од 19.1.2024. године)

Уредбом Владе о проглашењу Парка природе „Радан“, на веома широком подручју успостављени су режими заштите природе I, II и III степена, **тако да је Пролом Бања окружена беспрекорно чистом природом што пружа најповољније могуће услове за пружање здравствене заштите.** За управљача је одређено ЈП „Србијашуме“.

У самом парку природе „Радан“ на 10 км од Пролом Бање налази се споменник природе „Ђавоља Варош“ који је проглашен за природно добро од изузетног значаја и стављен у прву категорију заштите као споменик природе. „Ђавоља Варош“ је геоморфолошки феномен на југу Србије, смештен на обронцима планине Радан. Овај локалитет чине 202 земљане фигуре настале ерозијом и изворима јако киселе и минерализоване воде. Овај феномен настао на вулканском подручју, о чему сведоче и андезитске „капе“ на врховима фигура.¹⁰ У овом комплексу укупно је заштићено 67 ха површине. Ђавоља Варош је и била једини представник Србије на конкурс за „7 светских чуда природе“.

Земљиште богато минералима је заслужно и за екстремно високу минерализацију извора „Ђавоља вода“ који се налази у подножју фигура и „Црвено врело“ у близини пешачке стазе. Извор „Ђавоља вода“ је јако минерализован извор (10,7 мг/л) и веома кисео (рН од 3,5). „Црвено врело“ је нешто ниже минерализације и карактеристичне црвене боје. Разлива се на алувијалној тераси, стварајући лепезу.

Овај вредан локалитет стављен је под заштиту државе још од 1959.године. Од 1995. године Влада Републике Србије је Уредбом о заштити споменика природе “Ђавољу варош” поверила АД „Планинка“ из Куршумлије, оснивачу СБ „Пролом Бања“ на бригу и старање, **што доказује да је привредни систем „Планинка“ осведочени чувар природе у ширем подручју, што је блиско повезано са делатностима здравства и флаширања воде.**

III

6. СПЕЦИФИЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

6.1. Природни фактори који проузрокују специфичне карактеристике, квалитет или репутацију услуга

Природни фактори који проузрокују специфичне карактеристике, квалитет или репутацију услуга, уз описану климу имају и лековита Пролом вода и лековито блато.

¹⁰ Уредба о заштити споменика природе "Ђавоља варош" („Службени гласник“бр. 9/1995)

6.1.1. Термалне олигоминералне воде Пролом Бање

Термалне олигоминералне воде Пролом Бање потичу са више извора, температуре од 26–32,°C и припадају категорији нискоминерализованих, азотних, натријум – хидрокарбонатних, силицијумских хипотерма са алкалним карактеристикама (рН 8.8 -9.2). Суви остатак је око 250мг/л. С обзиром на састав (велики број минерала у малим количинама) **она има изражено природно диуретичко и бактериостатско, антиинфламаторно и кератолитичко дејство и поспешује епителизацију.**

Пролом вода користи се у објектима за рехабилитацију Пролом Бања као вода за пиће и за медицинске терапије а исту воду флашира АД Планинка у својој фабрици воде у Пролом Бањи и дистрибуира у Србији и иностранству.

Републички Комитет за здравље и социјалну политику одобрио је коришћење Пролом воде као природног фактора за лечење и рехабилитацију оболелих и повређених лица својим решењем бр. 022-10/82-01 од 23. августа 1982 године, на основу мишљења о терапијској вредности коју је утврдио Институт за физикалну медицину и рехабилитацију СРС – ООУР Завода за интерне болести „Др Властимир Готић“ у Београду под бр. 1698 од 09. децембра 1981. године. Овом анализом утврђено је да Пролом вода припада категорији олигоминералних сулфидних хипотерми и да се због својих специфичних физичких и хемијских карактеристика може користити у балнеотерапијске сврхе као допунско средство лечења у склопу медицинске рехабилитације а и код неких хроничних реуматских и кожних обољења.

Институт за заштиту здравља Србије „Др Милан Јовановић Батут“ сачинио је Извештај о испитивању минералне Пролом воде бр. 1762 од 29.09.2005. године ради издвајања Завода за рехабилитацију из састава АД „Планинка“, којим је потврђен хемијски састав минералне воде и констатовао да испуњава услове у погледу физичко-хемијских и микробиолошких параметара, да је самим тим здравствено исправна, сагласно тада важећем Правилнику о квалитету природне минералне воде.

Министарство рударства и енергетике, Комисија за утврђивање и оверу резерви минералних сировина и подземних вода бр. 310-02-306/98-09 од 10.12.1998. године, издало је потврду о резервама Пролом воде, сврсавајући је у натријум-хидрокарбонатно силицијске, алкалне олигоминералне воде, која може да се користи за пиће и у балнеолошке сврхе.

Редовне анализе Пролом воде обавља Институт за јавно здравље Ниш, Центар за хигијену и хуману екологију. У току 2009. године, након испитивања сагласно Правилнику о квалитету и другим захтевима за природну минералну воду природну изворску воду и стону воду (Сл. лист СЦГ бр. 35/2005) **утврдио је да се ради о**

природној (негазираној) минералној води са ниским садржајем растворивих минералних материја, чији је састав и размера минерала по јединици мере усаглашен са прописаним вредностима.

Резултати микробиолошких истраживања, раде се периодично због воде која се флашира и продаје као вода за пиће, и они показују да су добијени резултати увек усаглашени са нормативима из наведеног Правилника.

Зоне заштите водоизворишта Пролом воде обухватају бунаре Б-1, Б-2, Б-3, Б-4 и Б-5 а воде се као ужа и шири зона заштите.¹¹

Право коришћења Пролом воде утврђује Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде – Сектор водопривреде, решењем о издавању водопривредне дозволе, која се у законским роковима обнавља.

6.1.2. Особине Пролом воде

Вода „Пролом Бање“ припада минералним водама „српског кристалног језгра“ која долази са дубине од 200 метара.

Комплетну физичко-хемијску анализу минералне Пролом воде радиле су бројне стручне институције и лабораторије у Србији и иностранству и резултати су углавном исти уз допуштену толеранцију разлика до којих долази зависно од годишњег доба када је вршена анализа.

По налазу Института за рехабилитацију из Београда, Сокобањска 17., бр. 22/14 од 23.05.2014.год. који се заснива на лабораторијским налазима Института за заштиту здравља „Др Милан Јовановић Батут“ и испитивањима радиоактивности коју је извршио Институт за медицину рада и радиолошку заштиту „Др Драгомир Карајовић“ резултати су следећи:

Органолептички вода је бистра, безбојна и без мириса;

Температура воде је 31° С при температури ваздуха од 11° С, што је сврстава у категорију хомеотермалних вода;

рН вредност износи до највише 9.1 и даје алкалну реакцију;

Укупна минерализација износи 0,1913гр/л а суви остатак на 180° С је 0,158гр/л што је сврстава у слабо минерализоване воде;

¹¹ Прилог „Карта зоне санитарне заштите изворишта термоминералних вода „Пролом Бања“ из „III Елабората о резервама изворишта термоминералних вода “ПРОЛОМ БАЊА”, ИЗДАН д.о.о. Београд, јун 2016.год.

Хемијске карактеристике:

1. Катјони – међу катјонима доминантни су јони натријума (Na^{++}) заступљени са 91,6911 миливал %,
2. Ањони – анјонски састав карактеришу јони хидрокарбоната (HCO_3^-) заступљени са 84,0443 миливал %,

Слаби електролити – вредност метаборске и метасилицијумове киселине су у границама нормале.

Гасови – у испитиваној минералној води није регистровано присуство раствореног угљендиоксида (CO_2) док је водоник-сулфид (H_2S) присутан само у траговима 0,0001гр/л.

Категоризација – Пролом вода припада категорији алкалних, натријум хидрокарбонатних олигоминералних хомеотерми.¹²

Пролом вода је заштићен бренд жигом од 2010 године бр. Ж 2010/0849, регистарски број 61620, код Завода за интелектуалну својину у Србији, у земљама у окружењу у које се извози Пролом вода и у Руској федерацији.

Резултати испитивања Пролом воде, која су рађена у земљама у које се извози Пролом вода указују да је као вода са највећом ПХ вредношћу, високорангирана и на међународном тржишту.

¹² Комплетна физичко-хемијска анализа минералне Пролом воде (бушотина Б-5), Института за рехабилитацију из Београда, Сокобањска 17., бр. 22/14 од 23.05.2014.год.

Обзиром да у Србији не постоји регистар минералних вода АД Планинка је, због потребе изласка на тржиште Европске Уније, Пролом воду регистровала у „Попису природних минералних вода и природних изворских вода признатих у Републици Хрватској“ које води Министарство пољопривреде Републике Хрватске..

Поред бројних награда и повеља које доказују квалитет састава Пролом воде наводимо само једну

6.1.3. Индикације за употребу Пролом воде

Индикације за употребу Пролом воде утврдило је цитираним решењем Министарство здравља – Одељење Здравствене инспекције, на предлог Стручне комисије последњи пут приликом оснивања Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“.

Поред ових индикација које је утврдило Министарство, лекари Пролом Бање дошли су до сазнања која су верификовали кроз праксу и емпиријско истраживање - да је подручје рехабилитације шире а посебно добре резултате даје у лечењу периферних крвних судова.

6.1.4. Спољашња примена пролом воде

А. Бањске купке

а) Болести локомоторног апарата

1. запаљенски реуматизам (реуматозни артритис (фаза смиреног зглобног запаљења); Бехтеревљева болест)
2. дегеративни зглобни и ванзглобни реуматизам (артрозе, спондилозе, фиброзити, миозити, тендинитис и др.)
3. стања после прелома костију и хируршких интервенција на коштаном-зглобном систему
3. последице траума
4. спортске повреде

б) Кожне болести

1. псоријаза
2. дерматитис (контактни, атопијски, себореични)
3. гљивична, бактеријска и вирусна обољења коже
4. сува кожа и дисхидроза

в) Неуролошка обољења (стања после цереброваскуларних инсульта, неуралгије, ишијалгије, централне и периферне одузетости, неуродегеративне болести)

г) Артеријска хипертензија без знакова срчане декомпензације (водене купке дуже од 20 минута дају боље резултате се ако се изводе у поподневним часовима).

д) Кардиоваскуларне болести (стабилни облици коронарног синдрома, стање после прележаног инфаркта миокарда и хируршких интервенција на срцу и коронарним крвним судовим и остале срчане болести без знакова еволутивних процеса, значајније срчане слабости (EF<45%) и евидентне декомпензације срца).

ђ) Разна друга обољења (неурастенија, анксиозност опсесивно-компулсивни поремећаји лакшег степена психосоматске и професионалне неурозе).

е) Обољења периферних крвних судова. Независно од тога што су све анализе указивале да се ради о минералној води која може да се користи у балнео-терапијске сврхе као допунско средство лечења у склопу медицинске рехабилитације код неких хроничних реуматских, бубежних и кожных обољења и сами пацијенти који су користили терапију указали су лекарима Завода да имају значајна побољшања стања болести. Пацијенти који су уз ове болести имали проблеме са периферним крвним

судовима указивали су на побољшање стања, па су лекари почели да прате број и стање ових болесника у току и после спроведеног лечења болести за које је Пролом Бања званично индикована. Праћено је укупно 736 пацијената који су самоиницијативно долазили на лечење периферних крвних судова, користећи углавном минералну воду у базену и кадама а лекари су касније увели и терапију пелоидом.

Завод за рехабилитацију „Пролом Бања“ ради потврде искустава из праксе затражио је и добио позитивно мишљење о терапијским индикацијама за лечење и рехабилитацију болести периферних крвних судова од Клиничког центра Ниш – Клинике за кожне и полне болести, 16.07.2009. године.¹³

6.1.5. Перорална примена Пролом воде (пијење)

Због својих специфичних физичко-хемијских својстава термоминерална Пролом вода из Пролом Бање користи се у балнеотерапијске сврхе као помоћно лековито средство пијењем код следећих хроничних обољења:

Чесма за пероралну примену Пролом воде у медицинском блоку

а) Болести бубрега (камен и песак у бубрезима и мокраћним путевима, хроничне упале бубрега и мокраћних путева и простате, стања након оперативних захватана на бубрежно-мокраћном систему.)¹⁴

¹³ Елаборат о основаности оснивања Завода за рехабилитацију „Пролом Бања“ из 2005 године

¹⁴ THE IMPACT OF BOTTLED PROLOM WATER ON LITHOGENESIS OF URINARY TRACT аутори: Dragoslav T. Bašić Bratislav Pejić , Svetlana Milosavljević , Sanja Jović , Gordana Kocić , Andrej Veljković, 2020. год.

б) Болести органа за варење (хиперацидни гастритис, чир на желуцу и дванаестопалачном цреву, хронични затвор, хроничне упале жучне кесе, стање након оперативних захвата на органима за варење.

в) Метаболичке болести (diabetes mellitus – сви типови болести, урични артритис, гихт).

6.1.6. Лековито Пролом блато

Блато Пролом Бање је мешавина неорганских и мање органских материја насталих геолошким и биолошким процесима (глинено алевритски песак вулканског порекла и аднезитског карактера) са Пролом водом. Блато се припрема од земље из непосредне околине изворишта „Пупавци“, које се просеје и заједно са лековитом водом убацује се у машину за припрему. После мешања и загревања до потребне температуре апликује се пацијентима. Састоји се од ситних честица које омогућавају присан контакт са кожом.

Садржи натријум, силицијум, калцијум, хлориде, сумпор, гвожђе, алуминијум, и слободне гасове – азот. Главни петрогени састојци су кварц, фелдспати (плагиокласи), калцит, мусковит и одломци стена минералне глине.

Рентгенска испитивања су показала доминацију фелдспата и минерала глина из групе смектита. Наведени састојци указују да је порекло седимента везано за вулканите андезитског карактера, који припадају тзв. интермедијарном вулканизму који садржи SiO₂ у границама 52-66%, затим Al₂O₃, MgO, CaO, FeO₃, K₂O, Na₂O.

Може се закључити да ово блато има значајан балеолошки потенцијал захваљујући свом саставу као и својим механичким, термичким и специфичним деловањима.

Лековито блато Пролом Бање представља комбинацију лековите Пролом воде и земље богатог минералног састава. Помешано са Пролом водом, **блато Пролом Бање убрзава циркулацију, појачава метаболичке процесе, помаже код хроничних запаљенских процеса.**

Блато се вади у атару села Пупавце.¹⁵Блато се припрема посебним поступком у Специјалној болници за рехабилитацију „Пролом Бања“ и спремно је да се примени тек када буде „зрело“

¹⁵ „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Куршумлија, 2017

7. ЉУДСКИ ФАКТОРИ КОЈИ ПРОУЗРОКУЈУ СПЕЦИФИЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ, КВАЛИТЕТ ИЛИ РЕПУТАЦИЈУ УСЛУГА У ПИТАЊУ

Пружање здравствених услуга условљено је прописаним стандардима у погледу знања здравствених радника, њиховог степена образовања, специјалистичких знања и др., тако да за здравствене делатности које се обављају према индикационом подручју морају, уз све бенефите које доноси одређено поднебље, здравствене установе морају да формирају стручне тимове. Зато и подносилац овог захтева Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ располаже с добро организованом стручном екипом лекара и осталог медицинског особља које примењује у лечењу и рехабилитацији природне лековите факторе у комбинацији са одређеним поступцима у условима савременог бањског купатила.

Специјална болница за рехабилитацију Пролом Бања има укупно 18 лекара 23 физиотерапеута и 32 медицинска техничара. Поред њих ради 35 обучених масера, радника на базену, спасиоца и друго помоћно особље. Запослени се распоређују у организационе јединице према попуњености у току месеца, што је најбоља организација за ту врсту делатности обзиром да је регистрован рад у три смене.

Према потреби Специјална болница ангажује врхунске лекаре специјалисте за одређене области на захтев пацијената за рад у амбуланти, нарочито у летњем периоду. У сезони се примају на одређено време запослени свих профила зависно од броја пацијената.

Медицински тим Пролом Бање тесно сарађује са Уролошком клиником Медицинског факултета Универзитета у Београду, ВМА у Београду, Уролошком клиником у Нишу и Новом Саду као и Клиником за кожне и полне болести у Нишу.

У сарадњи са Клиником за кожне болести у Нишу објављено је више радова о дејству Пролом воде и пелоида на поједине дерматозе, на домаћим и међународним конгресима, секцијама и часописима.

У Пролом Бањи као консултанти са факултета раде професори, урологије, дерматологије, радиологије и биохемије Медицинског факултета у Нишу.

8. ИСХРАНА ПАЦИЈЕНАТА И ХИГИЈЕНА

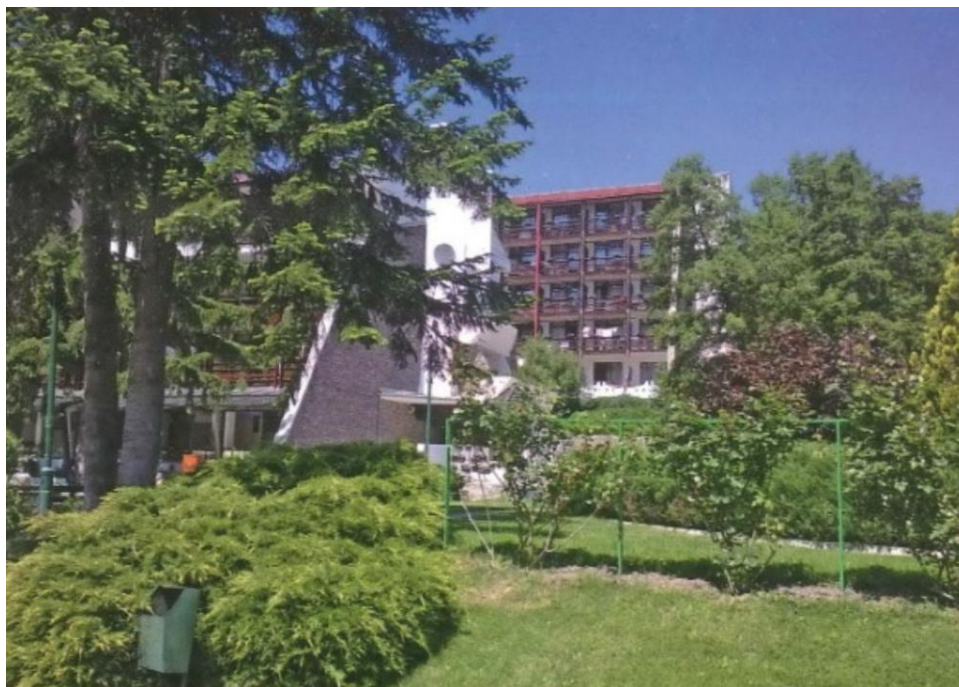
За пацијенте оболеле од кожних болести најбоље је да се оброци припремају на основу студије која је рађена за пацијенте Пролом Бање а на бази истраживања која су вршена у Пролом Бањи.¹⁶

Исхрана је прилагођена и свим осталим пацијентима који се лече у Пролом Бањи а лекар им приликом првог прегледа препоручује исхрану примерену болести.

Намирнице за исхрану пацијената углавном се налазе у окружењу, у чистој природи, што има посебно повољно дејство на све пацијенте који се лече у Пролом Бањи.

9. СМЕШТАЈ

Поред наведених стручњака послове треба да обавља и бројно особље које се стара да бањским гостима боравак у Пролом Бањи буде угодан и пријатан: које дочекује госте и помаже им око смештаја ствари, радници на одржавању цвећа и растиња, техничка служба за одржавање инсталација, опреме и базена, туристички водичи и друго особље.

Хотел Радан

¹⁶ „Правилна исхрана у дерматологији“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Ниш, 2022.године

Пацијенти који су на стационарном лечењу за сада могу да буду смештени у једином објекту који се зове Хотел Радан и рангиран је као хотел са 3 звездице. Састоји се од више повезаних објеката. За смештај пацијената се користе собе и апартмани у два објекта и оба су везана топлом везом са медицинским и Wellness центром.¹⁷

Сертификат „Čisto & sigurno“ додељен хотелу Радан

Смештај обухвата обезбеђено одржавање хигијене на највишем нивоу за шта је овај објекат међу првима у Србији, у време короне, добио ознаку „Чисто и сигурно“ као знак да гости могу да буду безбедни и у условима највишег здравственог ризика.

Испред хотела налазе се три паркинга, мање продавнице за снабдевање пацијената, пошта, банкомат, табле са информацијама о здравственим предавањима као и о туристичкој понуди у организацији специјалне билнице, етно базар са десетак колица за продају домаћих производа и др.

¹⁷ Текст је коришћен из Power Point презентације „Добро дошли у Пролом Бању“

Служба рецепције води евиденцију о расположивим капацитетима и врши резервацију смештаја. Ту се продају услуге Специјалне болнице екстерним гостима и то услуге базена, сауне, теретане, стоног тениса и других садржаја са којима ова установа располаже.

Подаци који се уносе у базу података деле се на оне који остају за потребе рецепције али се користе истовремено и за отварање здравственог картона који се налази код лекара и који наставља да га попуњава приликом првог прегледа пацијента и надаље током боравка и лечења.

Оброци се служе у ресторанима. Ресторан у Старом Радану, у Новом Радану, у Етно крчми, у Кафе бару и у Кафе клубу пансиона.

9.1. Пролом пиво

Пролом пиво се прави у Пролом Бањи од 2002. године по лиценци краљевског баварског пива. То је аутентично пиво које уз састојке неопходне за његову производњу садржи и Пролом воду, што му даје посебан укус по оцени потрошача. Конзумира се искључиво као точено пиво у Пролом Бањи.

9.2. Манифестације

У Пролом Бањи се током целе године, а нарочито лети, одржавају разне културне манифестације: песничке вечери, етно коктели, музичке вечери, гостовања позоришта, наступи културно уметничких друштава, изложбе и сл.

Пролом Бања организује сваке године ликовну колонију а слике са колонија красе хотелске собе, ресторане и холове .

9.3. Културно – историјске одлике

Богато природно и културно наслеђе одликују читав топлички крај.

Материјална баштина обилује – грађевинама, архитектонским локацијама, локалитетима светске баштине, историјским споменицима, Најпознатија је црква Св. Николе у Куршумлији, задужбина Стевана Немање, по датуму градње, старија је од Хиландара 32, а од париског Нотр Дама 92 године. Манастир Пресвете Богородице који је саградио Стефан Немања (1166-1196), је у непосредној близини данашње Куршумлије. Црква је подигнута на темељима старијег, рановизантијског триконхалног храма из VI века.

Нематеријалну баштину чини – књижевност (песничке вечери), уметност (Фото колонија, Ликовна колонија „Беле цркве“), фолклор (стални наступи локалног фолклорног друштва) и др.

Део традиције обухвата гастрономска понуда у Етно крчми у близини хотела „Радан“ на обали Проломске реке. Етно крчма се налази уз Проломску реку, поред пута који води ка цркви Лазарици. У склопу крчме је и Етно кућа са изложбеном поставком сеоског домаћинства са почетка прошлог века и ресторан у коме се служе свеже припремљена јела испод сача: јагњетина, телетина, пита „редница“, купус, пасуљ пребранац, хлеб из црепуље, домаћи сир, кајмак и кисело млеко, домаћи ситни колачи и други специјалитети овога краја. Етно крчма је отворена од априла до октобра.

Национална и етничка разноликост приказује са на етно манифестацијама на којима се излажу занатски производи направљени у домаћој радиности.

Сакралне локације се посећују и без верске мотивисаности, због културних вредности. **Црква Лазарица** се налази у атару села села Пролом на надморској висини 645 m, у долини Проломске реке у правцу Радан планине и Ђавоље Вароши. Потиче из 14. века, а обновљена је крајем 19. века и прва је црква брвнара у овом крају. У цркви Лазарици извршено је последње причешће дела српске војске пре одласка у Косовски бој. У дворишту постоје старе и млађе шљиве – жалоснице, које расту као неми сведоци српске трагедије и увијају се око своје осе у стаблу из корена.

Поред пунионице јединствене Пролом воде, са десне стране пута, налази се **црква Свете Петке**. Садашње здање је реконструкција цркве из периода средњег века, грађена од камена и покривена каменим плочама. Народ верује да црква свете Петке чува и штити путнике намернике.

Црква Преображења Господњег у Пролом Бањи налази се на видиковцу преко пута, са друге стране Проломске реке, у односу на хотел Радан и изграђена је 2013. године уз благослов Патријарха српске православне цркве Иринеја. До ње се долази преко лучног моста дужине 56 метара. Патријарх српски Иринеј освештао је темеље ове цркве, посвећене Преображењу Господњем. Градња цркве почела је 2010. године, а 2013. године саграђен је мост преко Проломске реке, који је назван “Мост Патријарха Иринеја”. 2014. године завршено је осликавање цркве, која је осликана у складу са византијском иконографијом. Црква има три сенице као што се проповеда у Библији.

Село Велико Пупавце, које се налази на јужним падинама Соколовице до Проломске реке. Према писаним документима, село Пупавце је најстарије насеље у проломском крају. Под именом Пупавица помиње се од 1332. године за време Цара Душана. Од XII века овде су живели Срби, а најстарија села била су Пупавица (данашње Велико Пупавце) и Рударе. Бавили су се углавном рударством и сточарством. За време владавине краљева Драгутина и Милутина доведени су немачки рудари, Саси.

Преглед информација о излетима и wellness програму

Пацијентима се организују једнодневни излети са водичима који презентују знаменитости Пролом Бање и околине. Сви водичи су едуковани и при излагању користе једнообразна Упутства за водиче чију редакцију су извршили стручњаци одговарајућих области.

Сви ови садржаји додатно доприносе да боравак у Пролом Бањи буде пријатан и садржајан што делује опуштајуће и доводи у склад све животне функције и код пацијената и других гостију тако да укупна атмосфера и гостопримљиви мештани делују лековито.

10. ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ КОЈИ ПРОУЗРОКУЈУ СПЕЦИФИЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ, КВАЛИТЕТ ИЛИ СТЕЧЕНУ РЕПУТАЦИЈУ УСЛУГА КРОЗ ИСТОРИЈУ

Географски фактори који проузрокују специфичне карактеристике „Пролом Бање“ у области физикалне медицине и рехабилитације оболелих су: лековита Пролом вода, лековито блато и клима односно поднебље.

Лековити извори Пролом воде се први пут званично помињу 1906. године у извештају физикуса Топличког округа Д. Мицића упућеном Санитету Министарства унутрашњих дела Краљевине Србије да у Топличком округу, сем „Куршумлијске сумпорне терме“ и „Луковске индиферентне терме“ има и неколико неиспитаних извора у Вичи и Пролому.

Прво познато купатило у Пролом Бањи

У једном чланку у „Политици“ из 1940. године наводи се да је Пролом Бању у претходној години посетило 2.000 болесника.

Пред II Светски рат у Пролом Бању се долазило ради лечења болести органа за варење, бубрега и мокраћне бешике, кожних и реуматичних обољења.

После II Светског рата индикације су се прошириле на нервне болести, проширене вене, обољење очију.

О овоме постоје писани трагови и бројне фотографије у Државном архиву Србије и Историјском архиву „Топлице“ у Прокупљу.

Пацијенти у првом организованом смештају у Пролом Бањи 1961. године

До 1975. године на основу десетогодишњег праћења деловања лековите воде и блата од стране лекара Дома здравља у Куршумлији ове индикације су биле много бројније (још: дијабетес, венеричне болести, болести дисајних органа – због надморске висине).

Прву научно – стручну оцену деловања проломске терме дао је Јоже Крижнић 1976. године наводећи бројне индикације и предлог да се истовремено користе и физикалне процедуре.

Затим следе испитивања института за физикалну медицину и рехабилитацију из Београда (1978, 1981 и 1982. године) и Уролошке клинике Медицинског факултета Универзитета у Београду. Закључено је да су најважнији фактори који одређују физиолошко деловање проломских терми гасни састав – пре свега концентracија азота, садржај силицијумске киселине и изразита алакалност воде, а затим сулфиди итд.¹⁸

¹⁸ „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Куршумлија, 2017

IV

11. ПРУЖАЊЕ УСЛУГА У СПЕЦИЈАЛНОЈ БОЛНИЦИ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈУ „ПРОЛОМ БАЊА“ (ЛЕКАРСКА СЛУЖБА)

Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ у Пролом Бањи једина је здравствена установа која је од Министарства здравља добила овлашћење да обавља специјалистичко-консултативну и стационарну здравствену делатност у области: физикалне медицине и рехабилитације оболелима од болести бубрега, болести органа за варење, кожных болести и дегенеративних облика реуматизма јер је

Да би ефекти лековитих фактора дали пуне ефекте, пружање здравствених услуга рехабилитације треба да се врши **према интерним протоколима** за лечење сваке од индикованих болести, укључивањем природног фактора Пролом воде и Пролом блата, затим електротерапија, кинези терапије, препоручене релаксације у Wellness центру и шумском Wellnessu, шетњама стазама здравља, возњи бицикла као и свега осталог што је у даљем тексту ближе описано.

По узимању анамнезе мора да се врши обрада медицинске документације које пацијенти већ имају, јер се ради о хроничним болесницима и препоручује се индивидуални здравствени третман за сваког пацијента уз прописану медикаментозну терапију коју пацијенти од раније примају.

Када је потребно врши се додатна дијагностика инструментима и додатним лабораторијским анализама ради утврђивања тренутног здравственог стања пацијента.

У тим условима пацијентима се препоручује свакодневно коришћење Wellness центра (Отворено-затворени базени са слатком и сланом Пролом водом, сауна, слана соба, ђакузи базен са топлотом Пролом водом, парно купатило, топле клупе, унутрашњи базен, коришћење сале за рекреацију (билијар, стони тенис, пикадо), коришћење теретане и фитнес сале).

Пуним ефектима лечења доприноси физичка активност и вежбе које се обављају ујутру на отвореном простору и једном до два пута дневно у базену уз асистенцију физиотерапеута.

Најповољнији резултати се постижу ако је организована 24-часовна лекарска служба.

Лекар треба да прегледа пацијента одмах по доласку, када му одређује терапију уз консултацију са осталим лекарима специјалистима). По потреби контролни преглед

лекара треба да се обавља и у току боравка, а на крају када се издаје отпусна листа са епикризом и предлозима за даље лечење. Ради континуитета у лечењу све терапије треба да се обављају и викендом и празницима.

У случају потребе успоставља се сарадња са Службом хитне помоћи из Дома здравља у Куршумлији

У оквиру медицинске службе дапостоји приручна апотека са најчешће коришћеним лековима.

11.1.. ПРОГРАМ ЗА ЛЕЧЕЊЕ БУБРЕГА И МОКРАЋНИХ ПУТЕВА

Обољења бубрега и мокраћних путева су:

Камен и песак у бубрезима и мокраћним путевима, хроничне инфекције бубрега и мокраћних путева (пијелонефритис, циститис, уретритис), хронични простатитис, стања после оперативних захвата на бубрежно-мокраћним органима и сл.

Програм укључује:

- Лекарски преглед на почетку боравка
- Лабораторијске анализе (уреа, креатинин, преглед урина, натријум, калијум,

калцијум, фосфор, магнезијум, укупни протеини, мокраћна киселина) на почетку и на крају боравка

- Ултразвучни преглед абдомена
- Бисерна купка у лековитој Пролом води
- Апликовање лековитог Пролом блата (до 2 сегмента)
- Електротерапија по препоруци лекара
- Ултразвучна масажа
- Индивидуални режим пијења лековите Пролом воде
- Дежурна медицинска служба 24 часа
- Контролни преглед лекара у току боравка
- Свакодневно коришћење унутрашњег базена
- Предавање лекара на тему болести бубрега и мокраћних путева и третмани за лечење у Пролом Бањи са радом у групама болесника са истим обољењима
- Препоручене шетње стазама здравља
- Завршни преглед лекара на крају боравка са упутством о даљем кућном лечењу

11.2. ПРОГРАМ ЗА ЛЕЧЕЊЕ РЕУМАТИЗМА

Реуматска обољења су:

Реуматоидни артритис, артрозе (кука, колена, кичменог стуба), синдром болног рамена, спондилозе, лумбоишијалгија, псоријазни артритис, гихт, стања након прелома костију и хируршких интервенција на коштаном-зглобном систему

Програм укључује:

- Лекарски преглед на почетку боравка
- Лабораторијске анализе (крвна слика, седиментација, фибриноген, ЦРП, РФ) на почетку и на крају боравка
- Бисерна купка у лековитој Пролом води
- Апликовање лековитог блата (до 2 сегмента)
- Кинезитерапија
- Електротерапија по препоруци лекара
- Дежурна медицинска служба 24 часа
- Контролни преглед лекара у току боравка
- Свакодневно коришћење унутрашњег базена
- Предавање лекара на тему Реуматизам и третмани за лечење реуматизма у Пролом Бањи са радом у групама болесника са истим обољењима
- Јутарње вежбе са физиотерапеутом
- Хидрокинези терапија (групне вежбе са физиотерапеутом у базену)
- Консултативни специјалистички преглед
- Препоручене шетње стазама здравља
- Завршни преглед лекара на крају боравка са упутством о даљем кућном лечењу

11.3. ПРОГРАМ ЗА ЛЕЧЕЊЕ КОЖНИХ ОБОЉЕЊА

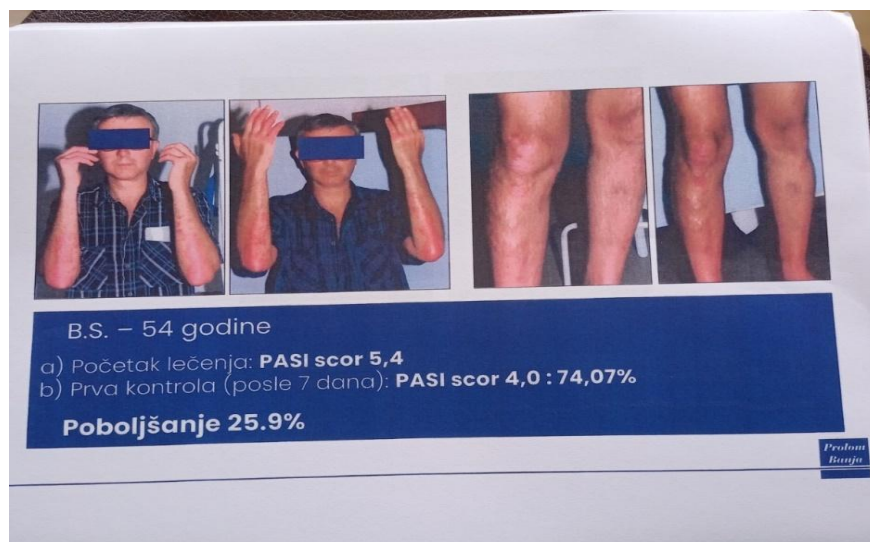
Обољења која се лече у Пролом Бањи:

Псоријаза (псориасис вулгарис), поремећаји кератинизације (исцхтуосис вулгарис, кератозе шака и стопала), екцеми (контактни дерматитис, атопијски дерматитис, неуродермитис), лицхен рубер планус, парапсориасис, себороични дерматитис, свраб¹⁹

Програм укључује:

- Лекарски преглед на почетку боравка
- Бисерна купка у лековитој Пролом води
- Директна апликација лековитог Пролом блата
- УВБ фототерапија
- Дежурна медицинска служба 24 часа
- Контролни преглед лекара у току боравка
- Свакодневно коришћење унутрашњег базена
- Предавање лекара на тему Болести коже и третмани за лечење у Пролом Бањи са радом у групама болесника са истим обољењима
- Препоручене шетње стазама здравља
- Консултативни специјалистички преглед
- Завршни преглед лекара на крају боравка са упутством о даљем кућном лечењу

Илустрације ефеката лечења кожних болести

¹⁹ „Контактни алергијски дерматитис – деценијска искуства, Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Ниш, 2015.

Ефекти балнеотерапије доприносе: омекшавању коже, повећању пропустљивости, регулацији површних слојева коже (антипролиферативно), редукцији инфламације, редукцији иритације, повећању резистенције на микроорганизме, антиалергијски ефекат (инхибиција Тх1 лимфоцита, стабилизација базофила), бржа епителизација, побољшање микроциркулације и регулацију секреције лојних и знојних жлезда.

Закључак је да су добијени резултати у лечењу разних дерматоза у Пролом Бањи потврђују да је балнеотерапија безбедна, ефикасна и да повољно утиче на здравље и опоравак.

Ефекти су различити, зависно од врсте дерматозе и у складу са тим указује се потреба за различитиом дужином лечења или комбиновањем са другим видовима лечења. Сем воде и пелоида свакако се испољавају и утицаји других фактора: промена средине, искључење из свакодневних стресних ситуација, промена климе, сунчање, промена режима исхране, разонода и сл.

11.4. ПРОГРАМ ЗА ЛЕЧЕЊЕ ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИХ ОБОЉЕЊА

Обољења су:

Гастритис, улкус желуца и дуоденума, запаљенске болести црева (Кронова болест, Улцерозни колитис), гастроезофагеална рефлуксна болест, диспепсија, опстипација, стања после оперативних захвата на органима за варење

Програм укључује:

- Лекарски преглед на почетку боравка
- Лабораторијске анализе (крвна слика, трансаминазе, билирубини, алкална фосфатаза, амилазе) на почетку и на крају боравка
- Ултразвучни преглед абдомена
- Индивидуални режим пијења лековите Пролом воде
- Дежурна медицинска служба 24 часа
- Контролни преглед лекара у току боравка
- Свакодневно коришћење унутрашњег базена
- Препоручене шетње стазама здравља
- Предавање лекара на тему Болести органа за варење и третмани за лечење у Пролом Бањи са радом у групама болесника са истим обољењима
- Завршни преглед лекара на крају боравка са упутством о даљем кућном лечењу

12. ЛАБОРАТОРИЈА

У саставу Специјалне болнице за рехабилитацију налази се и биохемијска лабораторија. У лабораторији се могу обавити неке од основних анализа:

- комплетна анализа крви и урина;
- PSA анализа – рано откривање тумора простате;
- Хормонске анализе штитасте жлезде;
- H-pylori антиген из столице.

13. ХИДРОТЕРАПИЈА

- Пијење лековите минералне воде у дози коју препоручи лекар у соби и на чесмама у кругу болнице,
 - опште купке у минералној води у хотелској соби,
 - локалне купке,
 - бисерна када – масажа мехурићима воде, што побољшава циркулацију и релаксира,
 - подводна масажа – масажа дозираним притиском воде,
 - затворени базени у медицинском делу објекта (велики базен и ђакузи топли базен)
 - затворени базени са слатком и сланом водом у Wellness центру,
 - отворени базени који се користе током читаве године без обзира на временске прилике.
- 20

Бисерна када

Подводна масажа

14. БЛАТНА ТЕРАПИЈА

О лековитом блату је већ раније било речи. Примењује се у виду облога или директно наношењем на места промена код болести коже или разних реуматолошких обољења.

Апликује се као:

- топло,
- хладно,
- индиферентно.

Ово блато је погодно и за хелио-пелоидо-терапију у месецима кад има довољно сунца. У интеракцији са зрацима сунца појачава се дејство пелоида а постиже се и довољан степен заштите од инфра-црвених зрака, уз коришћење њихове топлотне енергије.

²⁰ „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др Мирјана Паравина, Куршумлија 2017. год.

Ово блато има механички, термички и хемијски ефекат. Смањује болове, подстиче циркулацију, повољно делује на кожу, ослобађа од стреса.

Пелоидна терапија

Индикације: Може се препоручити код хроничних реуматских болести, посттрауматских стања, оштећења периферних нерава било које етиологије, код дијабетесне микро и макро ангиопатије и полинеуропатија разног порекла, код хроничних аднекситиса и параметритиса, а веома је корисно и за кожу, јер помаже њену регенерацију скидањем орожалог слоја и подстиче нормализацију рада знојних и лојних жлезда.

Контраиндикације: акутни запаљенски процеси и хронична запаљења у егзацербацији, акутна и срчана декомпензација, тешка хипертензија, тешки поремећаји срчаног ритма, сви акутни облици коронарног синдрома, варикозитети, тромбофлебитси, крвављења, тешки облици анемија, малигни тумори и хиперпластична стања, тежи облици поремећене перцепције топлоте и сви облици туберкулозе.

15. ФИЗИКАЛНА ТЕРАПИЈА

Ручна масажа

- класична ручна масажа (сегменална и масажа целог тела)
- ручна масажа дренажа (елиминација отока различите генезе)
- рефлексотерапијска масажа стопала и дубинска масажа леђа.

Ручна масажа има рекласирајућу функцију, побољшава проток крви, смањује болове, доводи до физичке и психичке опуштености.

Мануелна масажа и топло камење

Електотерапија

Против болова се примењује:

- интерферентне струје,
- TENS,
- Дијадинамик,
- Експоненцијалне струје.

За смањење болова и отока, опуштање мишића и регенерације ткива примењује се – ултразвук,

за лечење рана и смањење болова примењује се - ласер,

за смањење болова, за лечење зглобног и ванзглобног реуматизма, стања после прелома – магнетотерапија,

за лечење кожних болести:

– NB UVB лампа,

– сунчање у раним јутарњим и касним поподневним сатима у трајању од 60 минута.

Кристалотерапија

Најсавременији облик кристалотерапије је квантна соба, коришћење ефеката плус–поларизованог поља, које настаје дејством металне решетке у нанокристалима метала који су наносени на плочу. Примењује се код: прехладе, повреда, после оперативног захвата, стресне ситуације, особа које раде на радном месту које је изложено штетном зрачењу.

Психолошка помоћ

Са пацијентима који болују од истих болести организују се предавања и разговори на релацији лекар – лечена група ради размене искустава и боље едукације са примерима из праксе.

Основне медицинске терапије, климатски фактори, помоћна лековита средстава са прилагођеном исхраном у опуштајућој атмосфери у Пролом Бањи побољшавају опште стање пацијента и постижу синергично дејство чиме поспешују ефекте сваке од примењених терапија.

16. ДИЈЕТАЛНА ИСХРАНА

У Специјалној болници „Пролом Бања“ се посебна пажња поклања дијеталној исхрани због оболелих пацијента који у ово лечилиште долазе са различитим (дијагнозама) тегобама. Дијеталном исхраном се помаже оболелом да што пре дође до излечења, при томе се води рачуна о одабиру правих намирница, водећи рачуна о стању организма, могућностима и укусу пацијента.

По препоруци лекара уводи се посебна дијетална храна и то за бубрежне болеснике према врсти камена у бубрегу, за псоријазу према осетљивости на поједине намирнице, за дијабетичаре само дозвољене намирнице у одређеним количинама, као и дијета за особе са високим крвним притиском, безглутенска исхрана за осетљиве на глутен, дијета за смањење или повећање телесне масе и др.).

Дијета код обољења срца и крвних судова налаже да се смањује унос натријума а препоручује се у почетку течна и лако сварљива храна ниске енергетске вредности а затим се лагано повећава унос разноврсне хране.

Код повећаног крвног притиска редукује се унос соли и ограничава унос масног меса, изнутрица и жуманцета.

Код шећерне болести у почетној фази, када се не користе медикаменти, примењује се дијета која регулише метаболизам шећера.

Код гихта забрањује се унос намирница богатих пурином као што су сувомеснати производи, конзерве, сардине, изнутрице. Саветује се пијење до 3 литре Пролом воде дневно и уношење натријум бикарбоната.

Дијете код обољења органа за варење мора покрити све потребе пацијента, мора бити у складу са симптомима, такође, мора се водити рачуна о ухрањености и потребама за физичке активности, да одговара навикама пацијента. Код акутних обољења мора да се уноси довољно течности, витамина, минерала и шећера.

За пацијенте са хроничним гстритисом припрема се лако сварљива храна без целулозе и јаких зачина, воће без коре, сокови и компоти. Њима се не служи печена или пржена храна на масноћи, црни хлеб, лагуминозе, купус, кељ, боранија, тврда и жилава меса, јако зачињена храна, кафа, употреба алкохола и течности у току оброка. Код улкуса желуца и дуоденума дијета се одређује индивидуално за сваког болесника и зависи од његове ухрањености и физичке активности. По правилу, болеснику се служи храна која не оптерећује и не надражује желудачну слузокожу и која неутралише деловање желудачне киселине и пепсина. Храна мора да буде лако сварљива и без јаких зачина. Болеснику се забрањује пржена храна, конзумирање сухомеснатих производа и конзерви, чаја, кафе и алкохола.

Дијета код обољења јетре зависи од тежине болести, узраста и ухрањености. У почетку је храна течна богата глукозом и беланчевинама, а затим се даје разноврсна, лако сватљива храна, спремна кувањем.

Код обољења жучне кесе и жучних путева даје се лако сварљива храна без целулозе, холестерола и зачина. Не дају се кремове од јаја, чоколада, масна меса, сланина, јела пржена на масти, ораси, бадеми.

Код обољења панкреаса забрањује се тешко сварљива храна, масна јела, алкохол. Дају се мале количине масти, беланчевина, риба, немасни сир, обрано млеко и поврће и воће сиромашно угљеним хидратима.

Дијете код обољења бубрега и бубрежних путева

У превенцији ових болести значајно је свакодневно уносити одговарајућу количину течности. Неопходно је дијетом постићи спречавање настајања уремије, едема и одржавање нутриционог статуса пацијента.

Код хроничне инсуфицијенције бубрега енергетска вредност дневног оброка требало би да буде оптимална. Унос протеина зависи од концентрације уреје у крви, а унос кухињске соли треба ограничити.

Код пацијената са уратним каменцима забрањене су изнутрице као што су мозак, бубрези и сл. сухомеснати производи, месо дивљачи, кафа, какао и чоколада.

Код пацијената са оксалатним каменцима забрањени су спанаћ, репа, пасуљ, грашак, цвекла, зелена салата, краставац, паприка, ораси, суве смокве и шљиве, јагоде, чај, какао и чоколада.

Код обе врсте каменаца у мањим количинама дозвољени су карфиол, парадајз, лук, кромпир, тестенина, млеко и млечни производи, месо (изузев месних прерађевина, конзерви), јаја. Препоручују се риба, пилетина, сир, маслац, воће (сем забрањеног), минерална вода.

Код пацијената са фосфатним каменцима забрањени су сиреви, кондензовано млеко, пасуљ, ораси, бадеми, чоколада, минералне воде.

У мањим количинама дозвољени су млеко и јогурт, хлеб и производи од житарица, пиринач, воће, зелено поврће, кромпир и јаја.

Препоручује се месо (изузев месних прерађевина и конзерви), риба, купус, грашак, карфиол, грожђе.

Дијета код болести коже²¹

Dermatitis herpetiformis ДН- Осип код ДН је завистан од глутена и у том смислу треба избегавати храну која садржи глутене, пре свега, жито раж, пахуљице и јечам. Пиринач, кукуруз и кромпир су безбедни за исхрану.

Акне - Препоручује се дијета која не садржи прерађену храну, пахуљице, млечне производе, рафинисани шећер и рафинисано уље.

Псоријаза- Код псоријазе, на основу искуства пацијената, дијета може знатно помоћи у лечењу псоријазе.

Принципи на којима се заснива дијета за псоријазу:

- Исхрана заснован на намирницама биљног порекла и целим зрнима
- Разноврсност и ротација уместо свакодневног коришћења истих намирница
- Елиминација које садрже вештачке састојке (брза храна, транс масти, вештачки заслађивачи).

Саветује се свежа, природно гајена органска храна, елиминација намирница које садрже глутен, казеин, избегавање парадајза, паприке, патлицана, белог кромпира, алкохола и дувана.

²¹ „Правилна исхрана у дерматологији“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Ниш 2022. г.

Избор јела: веће количине различитог поврћа, воћа и интегрални житарица. Поврће се служи сирово као салата. Препоручује се шаргарепа, репа, корен целера, спанаћ, зелена салата, першун, купус, бундева. Потребно је повећати унос течности, најмање 1,5l дневно воде и сокови без шећера (сем сока од парадајза). Не треба користити производе са много холестерола, масти, протеина и простих угљених хидрата. Потребно је ограничити унос масног меса, кобасица, јетре, маслаца. Не конзумирати намирнице са црвеним пигментом (парадајз, кечап, црвене бобице и намирнице које су црвене боје).

Гостима који су здрави нуде се намирнице са подручја топличког краја и специјалитети спремљени о локалним рецептима.

17. ДОДАТНЕ МЕДИЦИНСКЕ ПРОЦЕДУРЕ

17.1. Wellness

У Пролом Бањи годинама ради **Wellness центар** у коме се нуде додатни садржаји за опуштање, ослобађање од стреса и уживање и у коме се на природан начин постиже подизање општег стања здравља духа и тела.²² На располагању су:

17.2. Слана соба (Haloterapiја)

Слана соба је имитација природне слане пећине, чија је микроклима лековита. Ваздух у сланој соби је са вишком негативних јона. Јонизовани ваздух са вишком негативних јона утиче позитивно на нервни систем, доводи до релаксације, психофизичке равнотеже, побољшања концентрације и радне способности. Честице аеросола продиру до крајњег дела респираторног тракта, тако да је повољан ефекат скоро код свих болести овог система. Скраћује се време опоравка код хроничних болести услед мобилизације имунолошких снага организма, а такође се повољно утиче на учесталост и интензитет алергијских болести. Препоручује се болеснима, здравима и спортистима.

Слана соба

²² „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др Мирјана Паравина, Куршумлија 2017. год.

17.3. Парно купатило

Парно купатило је просторија где је ваздух засићен влагом, са температуром до 46°C. Препоручује се код особа које пате од: поремећаја сна, претераног умора, ослабљене циркулације, суве коже, напетих и ослабљених мишића, као и код следећих стања: астме, бронхитиса, кашља, хркања, реуматских болести и ограничених и болних кретања. Примењена парна терапија делује на:

- стимулисање кардиоваскуларног система,
- неакутне реуматске болове и болне зглобове,
- стања астме и бронхитиса, кашаљ, хркање,
- отварање пора и чишћење коже,
- поремећаје у спавању, умор, напетост у мишићима.

Парно купатило

17.4. Сауна

Користи се веома висока температура да би се опустили мишићи и изазвало обилно знојење за чишћење пора и побољшала функција респираторног система. Ефекти примене сауне су:

- уклањање токсина из тела,
- опуштање мишића и ублажавање болова,
- смањење стреса и побољшавање расположења,
- подстицање срчане функције.
-

17.5. Бакузи базен и када (Хидромасажа)

Бакузи базен и када су комбинација учинка лековите термалне воде, топлоте и притиска, Умањује оптерећеност кичменог стуба, мишића, зглобова и лигамената због

боравка у води, подигнут је максимални учинак у опуштању услед дејства млазева воде и убрзана је циркулација под дејством топлоте, што омогућава лакшу елиминацију непотребних материја.

Ћакузи терапија:

- помаже у опуштању мишића, отклањању замора и лумбалне укочености,
- отклања психички стрес,
- подспешује знојење и избацивање токсина,
- убрзава циркулацију и делује подстицајно на кардиоваскуларни систем.

17.6. Tepidariјum – топле клупе

Теридаријум – топле клупе

Теридаријум је је загрејана клупа од 37°C до 39°C. Ефекти су:

- ослобађање од стреса,
- опуштање напетих мишића,
- регенерација организма,
- јачање имунитета.

17.7. Hot Stone

Топло камење делује опуштајуће на организам.

17.8. Релакс масаже

Ручна масажа је једна од најстаријих метода лечења. Могу се применити различити облици ручне масаже:

- сегментна масажа раменог појаса,

- сегментна масажа дуж кичме,
- масажа целог тела,
- ручна лимфна дренажа,
- масажа топлим вулканским камењем.

Масажом се побољшава и убрзава крвоток и лимфоток, смањује се напетост, побољшава се еластичност и регенерација коже, успорава и продубљује дисање, повољно се делује на централни нервни систем и врши се механички пилинг коже.

17.9.Рефлексотерапијска масажа стопала, блатно паковање и масажа леђа

После паковања лековитог блата, које убрзава циркулацију, појачава мтаболичке процесе и помаже код хроничних запаљенских процеса, примењује се рефлексотерапијска масажа стопала и дубнска масажа леђа.

17.6.Радиоталасна терапија

Радиоталаси, који имају високу фреквенцију, у потпуности делују на жељено поље, а минимално трауматизују околно ткиво. Примењују се за уклањање бенигних промена на кожи (брадавице, себороичне кератозе, папиломи и фиброми, атероми, сирингоми, ксантелазме).

Поред тога користи се и код

- Различитих спортских повреда
- Микротраума и оштећења ткива/мишића
- Премора и упала тетива (тзв. тендинитис)
- Болних стања настала прекомерним накупљањем млечне киселине у мишићима
- Дегенеративних промена у кичми зглобовима (нарочито дискус хернија и они зглобови који су дубље смештени као нпр. зглоб кука)
- Бола у доњем делу леђа, бола у врату, у раменом појасу (замрзнуто раме), у стопалу, у колону (поготово у склопу постоперативне терапије или у оквиру рехабилитације предњих укрштених лигамената)

17.7.Дијамантска микродермална абразија

Ефекти: Уклањање површинског слоја одумрлих ћелија, стварање нових, младих ћелија коже, активација колагена и затезање коже, побољшање микроциркулације, побољшање стања коже.

18. ПРОЛОМ КОЗМЕТИКА

Планинка а.д., која је оснивач Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“, започела је ове године производњу козметичке линије на бази Пролом воде која се за сада користи само у бањама у њеном саставу (Пролом, Луковска и Куршумлијска Бања) као козметичко средство са благотворним дејством на кожу. Користе се за негу осетљиве коже и као превентива.

То су:

ПРОЛОМ лосион 10%уреа

ПРОЛОМ крема

ПРОЛОМ лосион

ПРОЛОМ мицеларна вода, ПРОЛОМ гел за умивање и Пролом гел за чишћење лица
У припреми је и ПРОЛОМ уље за масажу.

**Висок проценат силицијума у Пролом води поспешује регенеративна својства
коже.**

19. СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Пролом Бања са својом ближом околином пружа изванредне услове за одмор и све видове рекреације. У Пролом Бањи постоје терени за фудбал и кошарку, шах на отвореном, вожња бициклом, теретана, сала за стони тенис.

Ујутру се спроводе вежбе на отвореном као и два пута дневно вежбе у базену, са бањским терапеутом.

За децу се организује школа пливања и забава у играоници, где родитељи могу да оставе децу под надзором особља хотела.

У објекту постоје четири базена, један на отвореном и три затворена (унутрашњи).. Поред тога постоји базен са сланом водом и ђакзуи базен са топлим водом. Базен на отвореном има димензије 22 x 14 m. Температура у базенима је 29°C-30°C степени, а по потреби вода у базенима се догрева.

Ван хотела постоје два базена и то велики за одрасле и велики за децу, са пратећим објектима за удобан боравак. Поред базена је ресторан.

У склопу хотелског комплекса постоји пет стаза здравља, бицикличка стаза и шумски wellness.

Бицикличка стаза

19. СТАЗЕ ЗДРАВЉА ПРОЛОМ БАЊЕ

Пешачење је најједноставнија и најкориснија физичка активност, посебно ако се обавља кроз чисте, очуване пределе, као што је Пролом Бања. Ту се увек може нешто ново видети и доживети. Шетња нас може учинити срећним и заштити од свакодневног стреса захваљујући благом убрзању дотока крви у мозак и производњи сератонина, хормона среће и задовољства.

Људи који проводе време на чистом ваздуху и одговарајућој надморској висини, каква је у Пролом Бањи (550 – 660м) **расположенији су и боље памте.**

Резултати више студија потврдили су да је међу љубитељима пешачења мање оболелих од канцера, можданог удара и кардиоваскуларних обољења.

Ово су само неки показатељи, који потврђују значај и благотворно дејство шетње, па су стазе здравља Пролом Бање препоручене од стране бањских лекара, имају **допунски медицински ефекат** и препоручују се се као саставни део боравка у Пролом бањи.

У Пролом Бањи су обележене следеће стазе: Црква Лазарица; Пунионица Пролом воде; Видиковац; Водопад и Кружна стаза.

Стаза бр. 1- Црква Лазарица - Стаза води од етно крчме асфалтним путем дужине 2,5 км.

Црква Лазарица се налази у атару села Пролом на надморској висини 645 м, у долини Проломске реке у правцу Радан планине и Ђавоље Вароши. Потиче из 14. века, а обновљена је крајем 19. века и прва је црква брвнара у овом крају.

Стаза бр. 2- Пунионица воде

Стаза води правцем: степенице поред базена на отвореном – спортски терени – продавница Неша – асфалтни пут кроз насеље – вила Богдан – извор Пупавце – пунионица воде – црква Свете Петке.

Пролази се кроз село Велико Пупавце, које се налази на јужним падинама Соколовице до Проломске реке.

Према писаним документима, Пупавце је најстарије насеље у проломском крају. Под именом Пупавица помиње се од 1332. године за време Цара Душана.

Пролази се поред изворишта Пролом воде, а сама пунионица је изграђена 2006. године и вода се пуни директно из цеви бунара у неизмењеном природном облику у модерној пунионици изграђеној по свим међународним стандардима, уз поштовање свих санитарно – техничких, законом предвиђених услова.

За госте хотела организује се обилазак пунионице Пролом воде под посебним санитарним условима.

Поред пунионице јединствене Пролом воде, са десне стране пута, налази се црква Свете Петке. Садашње здање је реконструкција цркве из периода средњег века, грађена од камена и покривена каменим плочама. Народ верује да црква свете Петке чува и штити путнике намернике. Дужина стазе је у одласку и повратку 3 км.

Стаза бр. 3 – Видиковац

Стаза почиње преласком преко лучног моста посвећеном његовој светости патријарху српском господину Иринеју и доласком до цркве Преображења Господњег. Затим се стиже до дрвене платформе – одакле се пружа предиван поглед на панораму Пролом Бање. Стаза даље води шумом до видиковца – пропланка, где се пружа поглед на Соколовицу, а излаз води на сеоски пут. Укључивањем на пут, прави се круг, тј. долази се до главног асфалтног пута који води до хотела.

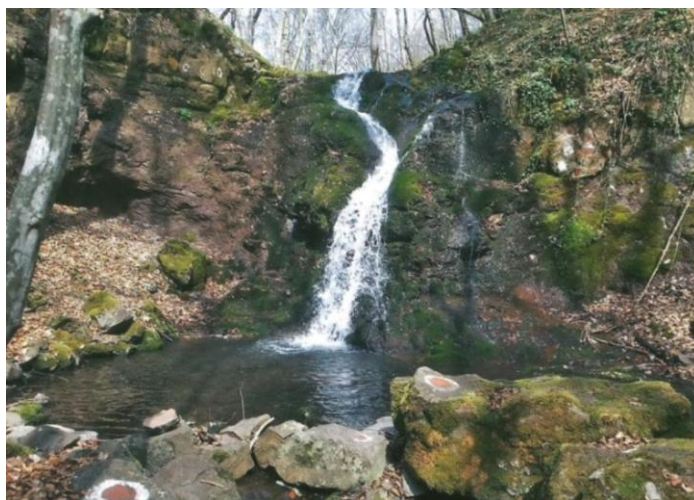
Са видиковца се види Пролом Бања и хотелски комплекс са базенима на отвореном, као и wellness центар.

Према северу се види планина Соколовица, која се протеже са истока на запад. Дугачка је око 15 км а широка око 10 км. Соколовица је планина која обилује лепотама и богатством, са пуно зеленила, воде и сунца. То је место за заљубљенике у природу. Име је добила по томе што су је насељавали соколи, који су били дресирани за лов на пернату дивљач. Они су се гнездили по шупљинама неприступачних литица по соколовом кршу 1.017 м. Највиши врх планине је Радуловац 1.050 м.

Стаза бр. 4 – Водопад

Ова стаза има укупну дужину 5,5 км.

Пролази кроз насеље (десно од извора Пролом воде и базена), затим се смењују пропланци и шумска стаза која води до сеоског гробља. Одатле је спуст на асфалтни пут који води ка Лазарици. Након пређених 1,5 км од полазне тачке стже се до Моста љубљви, а онда почиње права шумска стаза, дужине 600 м уз Проданов поток, који води до водопада Соко. У повратку се може ићи назад асфалтним путем до етно крчме и хотела. Код Моста љубави се Проданов поток улива у Проломску реку а црква Лазарица је удаљена тачно 1 км. Верује се да се на овом месту упознало двоје људи и заволело и од тада се везују беле марамике, које симболизују чисту и искрену љубав. Водопад се налази на јужним падинама планине Соколовице, на Продановом потоку надморске висине 666 метара. Поток настаје од извора Корита и Коританца са Самара 1.012 м и Вијогора 1.217 м.

Водопад Соко

Име је добио по птицама – соколовима, који су имали станиште у стенама овог потока. Вода се обрушава са стене висине 6м. Водопад је јединствен на простору Пролом Бање.²³

Стаза бр. 5 – Кружна стаза

Ово је најдужа обележена стаза чија дужина износи 6,5 км.

Почетак је укључивање на асфалтни путкоји води ка цркви Лазарици, зати још 1.200 м таквог пута до Пролом села. Пут је даље исте ширине, али макадамски, води кроз село, поред старе школе, појединих активних домаћинстава и спушта се са друге стране до укључења на главни пут који води из Рудара ка хотелу. Може се кренути и са ове стране, а шетња се завршава проласком поред Лазарице, Моста љубави и назад до хотола.

Овим путем се пружа поглед ка селу Власово, Механе и на Радан планину.

Парк природе „Радан“ обухвата подручје омеђено Топлицом на северу, Јабланицом на југу, Косаницом на западу и Лесковачком котлином на истоку. Смештен је на месту где се Динариди сучељавају са Родопима, што је значајно утицало на разноврсност рељефа, сложеност геолошког састава и тектонских односа. Највиши врх Радана је Шопот 1.408 м. Шире подручје Радана било је у далекој прошлости поприште интензивне вулканске активности (Лецки андезитске комплекс), о чему сведоче разноврсне магматске стене, очувани остаци вулканских купа и кратера, геоморфолошки феномен Ђавоља Варош, али и бројни термоминерални извори, међу којима је најпознатија Пролом вода. Од хидролошких специфичности на Радану издваја се врло ретка хидрографска појава, бифуркација на реци Деливоде и водопад на Боринској реци висине 8 м. Биолошке вредности подручја изражене су кроз вредан флористички и фаунистички екосистем. Разноврсност предеоних одлика Радана употпуњен је и културно – историјским вредностима, међу којима се издваја један од највреднијих културно – историјских налазишта рано – хришћанског света – Царичин град Iustiniana Prima, који се налази у источном делу парка природе Радан.

21. ШУМСКИ WELLNESS

“Forest medicine” или „Шумска медицина“ је нова грана медицине која укључује у своја истраживања утицај боравка у шуми на људско здравље. Представља интердисциплинарну науку која обухвата елементе алтернативне медицине, медицине базиране на утицајима животне ололине и превентивне медицине.

²³ Коришћен текст из публикације за пацијенте „Стазе здравља Пролом Бање“

Шумски wellness је вид шумске шетње са елементима шумске медицине, водећи је светски тренд у wellness и medical SPA.

Боравак у шуми обогаћен шумским wellnessом је превентивна метода која у великом мери спречава настанак поремећаја и **доприноси превенцији различитих болести организма.**

Научно је доказано позитивно дејство шумског wellnessa. Стимулише имуни систем, смањује крвни притисак, смањује ниво стреса, побољшава расположење, повећава способност концентracије, убрзава опоравак после операције или болести, побољшава сан.

Шумски wellness подразумева: истраживање и упознавање са вредностима живописних детаља природе, нашег јединог сигурног сапутника за све дестинације; шетње путањом до планираних тачака сусрета са природом; вежбе дисања са шумским терапеутом; сакупљање дарова из природе (аутентичног камења, лековитих травки, ретких врста цвећа); размену искустава и изражавање захвалности даровитој природи и лепоти живљења; медитацију уз звуке природе на отвореном простору; чајну церемонију у шумском амбијенту; проналажење енергетског баланса препуштањем вибрацијама шумског окружења.

Пролом Бања са својим „стазама здравља“ је идеално место за практиковање шумског wellnessa.

V

22. РЕЗУЛТАТИ БАЛНЕОТЕРАПИЈЕ У ПРОЛОМ БАЊИ

У бројним стручним и научним радовима из области дерматологије, урологије, гастрологије и спортске медицине које су писали признати стручњаци из својих области потврђује се висока ефикасност у лечењу болести и рехабилитацији пацијената у Пролом Бањи.

У радовима Проф. др сци. мед. Мирјане Паравине и др Милице Степановић, дугогодишњих лекара у Специјализованој болници за рехабилитацију „Пролом Бања“, у области лечења кожних болести нарочито код psoriasis vulgaris и ексема може се закључити да је ефекат балнеотерапије на симптоме Psoriasis vulgaris неспоран и да зависи од дужине лечења. Најпре се региструје смањење десквације и инфилтрације, док се еритем одржава прве и друге недеље лечења. Не постоји знатнија разлика у реаговању мушкараца и жена. Реакција болесника је индивидуална, али су разлике мање код дужег лечења. На крају испитивања је

утврђено да највећи број болесника има задовољавајући ефекат лечења. Сем воде и пелоида, свакако се испољава и утицај других фактора: промена средине, искључење из свакодневних стресних ситуација, промена климе, сунчање, промена режима исхране, разонода и сл. Природни фактори Пролом Бање могу да се препоруче као допунско средство у лечењу од *Psoriasis vulgaris*.

Када је у питању ексет регистровано је побољшање *scora* за 50% већ после 7 дана терапије. Код највећег броја болесника са ексетом забележен добар ефекат лечења (50%). Фактори околине такође имају утицаја на резултате лечења. Природни фактори Пролом Бање могу се препоручити као допунско средство у лечењу ексема и псоријазе.

У раду из урологије аутора Лежајић В, Костић Д, Бојовић Т. са Института за нефрологију и урологију Универзитетског клиничког центра из Београда минерална вода је у комбинацији антибиотика коришћена три недеље. После прве недеље примене терапије клиничка и лабораторијска истраживања показала су нестанак опациитета урина и леукоцита у седименту урина код 13 од 14 пацијената са рецидивантном уринаром инфекцијом. Уринокултура је била стерилна код свих пацијената један до шест месеци после третмана.

У раду „Пролом вода као помоћно средство у третману болести бубрега и уринарног тракта“ аутора Петронић В. са Уролошке клинике Београдског Универзитета у Београду, анализирана је група коју су чинили пацијенти који су имали: солитарни калкулус, примарни калкулус, калкулусе од 10-40 мм и одсуство значајних морфолошких аномалија у реналној карлици и уретерима.

Калкулуси величине 10-19 мм елиминисани су 100%. Просечан период елиминације био је 11 дана: код 4 пацијента (37,1%) период елиминације био је 10 дана; само код 1 (14,3%) пацијента период елиминације био је дужи – 20 дана.

Тотална елиминација калкулуса величине 20–29 мм била је код 15 (83.3%) пацијента, са средњим периодом елиминације 25,1 дана; код 6 (40,0%) пацијената период елиминације био је 10 дана; код 4 (26,7%) период елиминације био је 10 –20 дана и код 5 (33,3%) пацијената више од 20 дана. ESWI третман је поновљен само код једног пацијента.

У раду „Експертско мишљење о терапијским могућностима Пролом минералне воде из главног извора минералне воде у Пролом Бањи“ проф. др Владимира Петронића са Уролошке клинике Медицинског факултета Универзитета у Београду, стоји да је минерална вода са водених извора у Пролом Бањи са бројним карактеристикама има повољне ефекте на пољу уролитијазе; она убрзава елиминацију конкремената из

бубрега и уринарног тракта у целини, са врло ниским процентом компликација на овом пољу. Имајући ово у виду, ова вода се може успешно користити у терапеутске сврхе.

У раду „Примена Пролом воде“ аутора Сорокин Николаи Виталевич, Мотовилов Димитриј Леонидович из Центра за амбулантну урологију и андрологију, наведено је да природна Пролом вода има широк спектар индикација. Ова природна минерална вода са ниским садржајем растворљивих супстанци:

- Повећава диурезу и смањује киселост урина, тако да има благотворно дејство на болести бубрега, укључујући и оне са уротилијазом (оксалати, урати и мешовито камење), корекцију метаболичких поремећаја и оксидативног стреса.
- Пролом вода се доказала при корекцији метаболичких поремећаја и оксидативног стреса.
- Пролом вода смањује желудачне киселине и има благотворно дејство на болести дигестивног система.
- Повећава алкалну резерву у крви потребну за процес дисања и ћелија исхране. Неопходна је за старије пацијенте-хипогонадизам, као и за оне који пате од шећерне болести, јер смањује ризик од ацидозе.

У раду из гастрологије „Пролом вода-искуство примене“ Ирине Холине, начелника одељења, Градске болнице № 9, Одељење гастроентерологије, Санкт Петербург, наведено је да минерална вода стимулише производњу готово свих секрета дигестивног тракта: желудачног сока, жучи, сока панкреаса, али се ово појачање лучења дешава не толико због повећања концентрације активних ензима, него кроз повећање обима. Захваљујући високој алкалности, хидрокарбонатним анјонима, Пролом вода благотворно делује на многе болести гастроинтестиналног тракта. Ова ефикасност посебно је означена при дисфункционалним поремећајима жучне кесе и жучних путева, масне дистрофије јетре и после операције на органима за варење. Хидрокарбонатни анјони утичу на хепатобиларне функције, повећавају секреторну функцију јетре, што манифестује холеретичко, а затим холагено дејство. Под њиховим утицајем повећава се билигенеза, што доводи до бољег пражњења жучне кесе.

У свом раду „Ефекат природне алкалне минералне воде на ниво рН кисеоника у крви и на анаеробни перформанс“ Милошевић Предраг са Одсека за биохемију и Одсека за спортску медицину Медицинског факултета, универзитета у Београду истиче да доступни научни докази говоре да појачање пуферског капацитета крви може обезбедити позитиван ефекат код атлетских активности које подстичу лактични ацидни систем, тј. дешавања код максималног ефекта рада који траје око 30 сек. до 2 минута. Група врхунских спортиста која је подвргнута редовном режиму тренирања током две недеље на дан тестирања рехидрирана је природном алкалном минералном

водом (pH 8,6) (Пролом вода). Иста вода је конзумирана да се утоли жеђ током остатка дана. На дан тестирања алкална резерва је била знатно виша у поређењу са контролним периодом. Овај тест се састоји од четвориструког максималног радног учинка који је трајао 30, 60, 90 сек. и два минута. pH крви, јачина и време обављања су знатно побољшани у поређењу са контролним вредностима.

22.1. Списак студија о лековитом утицају Пролом воде

1. Vuksanović A. Prolom voda u lečenju urolitijaze. Klinički centar Srbije. Institut za urologiju i nefrologiju. Beograd 2002.
2. Paravina M. Stepanović M. Water and Peloid Prolom Banja Have Favorable Effects on Clinical Symptoms of Psoriasis Vulgaris - Preliminary Results. International Society of Dermatology General Meeting. Venice 2001.
3. Paravina M. Stepanović M. Effects of Bathing and Peloid of Prolom Banja on Psoriasis Vulgaris Symptoms. 10th Congress of the European Academy of Dermatology & Venereology. Munich 2001.
4. Paravina M. Stepanović M. Balneotherapy at the Patients with Psoriasis and Eczema in Prolom Banja. Clinic for Skin and Venereal Diseases. 3RD Spring Symposium EADV. Sofia 2005.
5. Paravina M, Stepanović M. The Efficacy of Balneotherapy in Patients with Psoriasis Vulgaris. 21st World Congress of Dermatology. Buenos Aires 2007.
6. Paravina M, Stepanović M. Comparative Study of Effects Balneotherapy Itself and Balneotherapy Combined with Topical Medicaments on Symptoms of Psoriasis Vulgaris in Prolom Banja. 20th World Congress of Dermatology. Paris 2002.
7. Paravina M. Stepanović M. Račić G. Balneotherapy effectively acts on symptoms of psoriasis vulgaris. CEEDVA 2002:70-72.
8. Stepanović M. Paravina M. Effects of hidrotherapy on symptoms of psoriasis vulgaris. European Congress on Psoriasis. Paris 2004.
9. Stepanović M. Paravina M. Efekat balneoterapije kod bolesnika s ekcemom u Prolom Banji. X BDD - Zbornik radova 2003.
10. Stepanović M. Paravina M. Janković G. Janjić Spasić D. Keratitis, Ichthyosis and Deafness (KID) Syndrome - a Case Report. Serbian Journal of Dermatology and Venereology. 2013;5(1):22-30.
11. Petković S. Stvaranje i lečenje kamena u bubragu. Prolom Banja 1985.
12. Marković V. Kamen u bubregu i mokraćnim putevima. Prolom Banja 1993.
13. Petronić V. Prolom voda kao pomoćno sredstvo u lečenju bubrega i urinarnog trakta. Urološka klinika Beogradskog Univerziteta, Beograd.
14. Stijelja B. Prolom voda kao pomoćno sredstvo u lečanju kalkuloze. Urološka klinika VMA Beograd.
15. Petronić V. Manojlović D. Marković V. Lazić M. Kozomara M. Milović N. Vuksanović A. Lazić Lj. Dimitrijević V. Preliminarni rezultati ispitivanja delovanja Prolom vode na

hroničnu urinarnu infekciju i mikrolitijazu. XII Kongres udruženja urologa Jugoslavije, Vrnjačka Banja. Zbornik rezimea. 1993:181.

16. Milović N. Stijelja B, Pejić T. Effects of Prolom-water on urolithiasis and uroinfections. European Symposium on Urolithiasis, Stockholm, Sweden, 1995.

17. Ležajić V. Kostić D. and Bojović T. The Use of Mineral Water from Prolom Banja in Treatment of Urinary Infections. Department of Urology, Urology and Nephrology Institute, University Clinical Centar, Beograd.

18. Petronić V. Expert Opinion on Curative Properties of Prolom Mineral Water from the Main Mineral Water Spring in Prolom Banja. Urologic Clinic Facults of Medicine University of Beograde 1989.

19. Milović N. Elaković D. Aleksić P. Influences Of Prolom Water On Crystalization Factor Concentration And Influences Of Crystalization With Patients With Urolitiasis. 4th Mediterranean congress of Urology, Rhodes, Greece, 1995.

20. Laketić D. Uloga dopunske terapije u prevenciji i lečenju kalkuloze urotrakta. Urološka sekcija SLD, Prolom Banja 2012.

21. Sternu M. D., Zimina B. A. Опыт консервативной терапии больных с мочекаменной болезнью в условиях пролонгированного форсированного диуреза. TERRA MEDICA 2015:1-2(79-80):91-93.

22. Popović D., Procena efekta Prolom vode kao pomoćnog lekovitog sredstva u tretmanu gastroezofagusne refluksne bolesti, hroničnog gastritisa, ulkusne bolesti I dispepsije, Klinika za gastroenterologiju i hepatologiju KCS, Beograd 2017.

VI

23. ОДРЕДБЕ О НАЧИНУ ОБЕЛЕЖАВАЊА УСЛУГА

Специјална болница за рехабилитацију „Пролом Бања“ из Пролом Бање (чији је једини оснивач Акционарско друштво за природна лечишшта, туризам, угоститељство и производњу „Планинка“ из Куршумлије) ће обележавати своје здравствене услуге користећи „Пролом Бања“ у речи, ћириличним словима **Пролом Бања** и латичним словима **Prolom Banja** као и **Prolom SPA** на енглеском језику, у свим бојама и њиховим комбинацијама.

24. ОДРЕДБЕ О УСЛОВИМА ПОД КОЈИМ СЕ МОЖЕ КОРИСТИТИ ГЕОГРАФСКА ОЗНАКА „ПРОЛОМ БАЊА“

Регистровану географску ознаку Пролом Бања могу да користе само лица којима је признат статус овлашћених корисника географске ознаке „Пролом Бања“ и који су уписани у Регистар овлашћених корисника ознака географског порекла у Заводу за интелектуалну својину.

Овлашћени корисници географске ознаке Пролом Бања морају бити регистровани за пружање здравствених услуга у области физикалне медицине и рехабилитације оболелима од болести бубрега, болести органа за варење, кожных болести и дегенеративних облика реуматизма, како је то прописано „Спецификацијом за регистровање географске ознаке Пролом Бање“.

Овлашћени корисници географске ознаке „Пролом Бања“ морају пружати горе наведене услуге искључиво на подручју које је одређено у „Спецификацији за регистровање географске ознаке Пролом Бање“.

Регистрована географска ознака „Пролом Бања“ не може бити предмет уговора о преносу права, лиценци, залози, франшизи и слично.

Ако је регистрована географска ознака „Пролом Бања“ предмет пријављеног или регистрованог жига, такав жиг не може да се преноси, уступа, даје у залог и слично.

Лице које повреди географску ознаку „Пролом Бања“ одговара по општим правилима о накнади штете.

25.ОДРЕДБЕ О ПРАВИМА И ОБАВЕЗАМА ОВЛАШЋЕНИХ КОРИСНИКА ГЕОГРАФСKE ОЗНАКЕ „ПРОЛОМ БАЊА“

Овлашћени корисник географске ознаке „Пролом Бања“ има право да користи географску ознаку за обележавање услуга на које се те услуге односе.

Право обухвата употребу географске ознаке на каталозима, проспектима, огласима и другим облицима понуда, упутствима, фактурама, кореспонденцији и другим облицима пословне документације.

Географски назив „Пролом Бања“ заштићен географском ознаком искључује право лица која нису уписана као овлашћени корисници да тај географски назив, његове транскрипције или транслитерације, уписан ма којим типом слова, у ма којој боји или изражене на било који други начин користе за обележавање било којих услуга, чак ако се том географском називу додају речи „тип“, „начин“, „по поступку“ и сл.

Овлашћени корисник географске ознаке има право да свим лицима која нису уписана као овлашћени корисници, забрани коришћење географског назива чак ако тај географски назив представља његово име, део фирме или раније регистрованог жига.

VII

26. ПРИЛОЗИ

1. Комплетна физичко-хемијска анализа минералне воде - Бушотина Б5, Пролом Бања
2. Литреатура (називи књига и копије корица)
 - „Пролом Бања и Луковска Бања – балнеолошко богатство Србије“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Куршумлија, 2017
 - „Чудотворне лековите воде Пролом Бање“ аутори: др Миливоје М. Мађејка и Радован М. Танасковић, Београд, 1994.год.
 - „Правилна исхрана у дерматологији“ Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Ниш 2022. г.
 - „Контактни алергијски дерматитис – деценијска искуства“, Проф. др сци. мед. Мирјана Паравина, Ниш, 2015.
 - „Клима и њен здравствени значај у бањама Србије Др Миливоје М. Мађејка
3. Ситуациона карта изворишта термоминералних вода „Пролом Бања“ из „III Елабората о резервама изворишта термоминералних вода “ПРОЛОМ БАЊА”, ИЗДАН д.о.о. Београд, јун 2016.год.
4. Мапа географског подручја
5. Карта зона санитарне заштите из „III Елабората о резервама изворишта термоминералних вода “ПРОЛОМ БАЊА”, ИЗДАН д.о.о. Београд, јун 2016.год
6. Уредба о заштити споменика природе "Ђавоља варош"(„Службени гласник“бр. 9/1995)
7. Уредба о проглашењу Парка природе „Радан“ („Службени гласник“бр. 4/2024 од 19.1.2024. године)
8. Решење Агенције за привредне регистре о упису Специјалне болнице за рехабилитацију „Пролом Бања“
9. Организациона структура Специјалне болнице „Пролом Бања“
10. Организациона структура АД “ Планинка“